

Ngwuja'ri ngwanni ngwullu je Bulij Rumiya Äni kitabanu

Bulij gwullu ngwuja'ri ngwee ngwinggidi ngwe ligo'ro lüngün ngwīkirijin ngwudi Rumang. Ngwinggida ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi Kirictu na awa ar eelle. Bulij gwuge'ta ndi ele yīrnü ngwīkirijin ngwudi Rumang, nggu ape yiuru 'denggenanu kaji gooko ngwube aji ngwele Ijipaniya. Licung je gwuru doo'ra dükājäär gwäbrä Ngwaalu aar ükäji ndi ondaci ngwüjü ngwuja'ri ngwanni ngwujaw (Rumiya 1.1). Gwaru ngwuja'ri ngwanni ngwujaw, “ngwuru yiima yidi Ngwaalu ndi gīlängidīyī ngwüjü 'dar ngwanni ngwa ämnī Ngwaalu, ngwanni ngwuru Ngwüyäwüd na ngwanni ngwuru Garany” (Rumiya 1.16).

Bulij gwinggida ndi ari ngwüjī 'dar ngwuki aar bupi nda je Ngwaalu dūniyälü ämnī gwe ndi Yicu Kirictu. Bulij ngwinggida ndi ari Ngwaalu ngwügätijä ngwüjü 'dar gilingengalu ndi ari Yicu gwayu kü'rälä ngwü'di'rä mana. Ngwaalu ngwati dūniyī ngwüjälü 'dar ämnī gwe ndi Yicu Kirictu. Bulij gwinggida ndi ari Ngwaalu ngwüdūniyā Äbräyīmīngälü ämnī gwe Ngwaalu yä'tüdi yi'ral ye yere yärrī je Äbräyīm (Rumiya 1-4). Lanni lati ämnī ndi Yicu, la-datalu Ngwaalinga le. Lima aar je gwä'dälü

Ligi'rīm le lidi Ngwaalu giyiima yidi ke na yidi yi'rany. Bulij gwondaja 'to gwani bupi gwudi yobo yidi Ngwaalu (Rumiya 5–8). Bulij gwüpidi ligoranu gwulleny gwani ngwüji ngwüngün ngwuru Ngwüyäwüd, ngwanni ngwübidi Kirictu gora ge anni inding. Bulij gwümü'rädi ndi ari Ngwaalu ngwa'ti übidi ngwüjü ngwüngün gora ge, ngwube ge'te inäng giyomon 'dar (Rumiya 9–11).

Gwodanalu, Bulij gwullu gwani awa a ngwikirijin eelle gididlänü ndee. A nginde mi'rä ngwuja'ri aganni ngwe gwüngün na ngwuja'ri ngwudi ortada Ngwaalinga (Rumiya 12–16).

Yajang yidi ngwuja'ri

1. Bulij na ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwapeng je (1.1–17)
2. Ngwüji 'dar ngwapu gwuki (1.18–3.20)
3. Gay gidi gilang (3.21–4.25)
4. Midi gwanni gwuyang ndi Kirictu (5.1–8.39)
5. Yijiräyil ndi gege'te gwudi Ngwaalu (9.1–11.36)
6. Eelle gwudi ngwikirijin (12.1–15.13)
7. Mi'rä na aganni (15.14–16.27)

Ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwani Yicu

¹ Any gwuru gwani Bulij gwuru dinäd didi Yicu Kirictu gwurnidu Ngwaalu nyi ru doo'ra dükäjäär aar nyi äbrü nyi ele ndi ondaci ngwüjü ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi Ngwaalu. ² Ngwuja'ri ngwee ngwujaw ngwuru ngwanni ngwaru ngwe Ngwaalu ngwijir ngwe ngwüngün gwerre kitabanu ganni giju'ru. ³ Ngwuja'ri ngwee ngwujaw, ngwani Giji güngün ganni

gätäär deleny de dani Däwüd yilinge gilingeno. ⁴Ligi'rīm le lanni Liju'ru nginde gwuma aar gwe inggidi yiima ye ndi ari gwuru Giji gidi Ngwaalu 'di'ri gwe gwüngün giyi'ranyanu. Gwuru Deleny dege dani Yicu Kirictu. ⁵Nginde gwe a gwani ngwüriiny ngwüngün, nyii lima ape yiiru na ükäji ndi urnidi ngwüjü 'dar ngwuru Garany aar änni Ngwaalu aar je 'dengenaci. ⁶Nga nga gilo gu 'to lanni lurnidaar je nunnu aar ru ngwüji ngwudi Yicu Kirictu.

⁷Nggwükäcä ngwüjü 'dar ngwudi gündär gidi Rumang ngwuja'ri ngwee ngwanni ngwännä je Ngwaalu ngwuje urnidi aar ru ngwüji ngwuju'ru. Ara je gu yimi'rü na adatalu ji gwudi Ngwaalu ngwuru Papa na gwudi Deleny dani Yicu Kirictu.

A Bulij jada ndi ele Ruma

⁸Gwerre gwerre, äny gwuca Ngwaalinga ngwüny yäy 'tu Yicu Kirictu gwe gwani nga nga 'dar, ndi ari änni Ngwaalu gwalu nggwo gwondacaar gwe gidädlä 'dar. ⁹Ngwaalu ngwuru ngwänggädiny ndi ari nggwata je diwayini ndi otaci Ngwaalingalu gwüny yomon reny. Ngwati otaci Ngwaalingalu gwani nga nga ngwanni ngwati nje äpiji yiiru ligor le lüny ku ndi ondaci ngwüjü ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwani Giji güngün. ¹⁰Ndi otaci Ngwaalingalu yomon reny nje päcälü nunnu ma gu Ngwaalu ari, nyi mbuja gay nyi ila 'danggalu.

¹¹Äny gwüjädi nda je engga nunnu nga je onjaci angidajing Giligi'rīm lidi Ngwaalu ngaa ojeme nono ¹²yani ndi ari nga nga na äny ar

or'temajidi ämni gwe Ngwaalu gwege gwanni gwemadar gu. ¹³ Äny gwa'ti jädi ndi ari ngaa 'ti lingidi lani ngwänggäri ndi ari yomon yonyadu nggwubupa ndi ila 'danggalu aar nyi yi'ral mine ümnicî ndi ila. Nunnu aadi nyi ila 'danggalu ngaa lingadi 'to yiiru ye yüny nono yüny yanni yima lingadi ngwüjänü ngwu'ter ngwuru Garany. ¹⁴ Yiru dämjü 'dünggüny ndi ondaci ngwüjü 'dar, Ngwügirig na gwanni ngwä'tüdi Ngwügirig, gwanni ngwubebera na gwanni ngwuru ngwe'rr. ¹⁵ Yiru yanni yitiny giligoranu gwulleney nda je ondaci ngwuja'ri gwanni ngwujaw 'to lanni gilo Ruma.

¹⁶ Yaaru ya'tiny apu ngwuja'ri gwanni ngwujaw, ndi ari ngwuru yiima yidi Ngwaalu gwani gilang gwudi ngwüji 'dar gwanni ngwa ämni Ngwaalu, gwerre gwerre Ngwüyäwüd na ngwüji gwanni ngwuru Garany. ¹⁷ Ndi ari ngwuja'ri ngwe gwanni ngwujaw, ngwinggida ndi ari Ngwaalu gwati düniyi ngwüjälü awa, yani ämni gwe Ngwaalu 'tu'tu gwerre na gwodanalü, anaku üllinäär gu ndi ari, "Gwanni gwüdünälü gwa midî ämni gwe Ngwaalu."

Güündä gidi Ngwaalu ngwüji

¹⁸ Güündä gidi Ngwaalu nggo gondajing ge 'tu'tu kerala ngwüji 'dar ngwa 'ti drü na gwanni ngwuki gwanni gwati 'rinyäji 'didanung gwudi Ngwaalu ape gwe gwegen gwanni gwuki, ¹⁹ ndi ari yanni yilinginna Ngwaalu yengganalu gilingenalu 'denggen ndi ari yigî'tijä je Ngwaalalu gilungenalu. ²⁰ Ndi ari 'tu'tu ge'ta gu Ngwaalu

yi'ral, ngwüji ngwänggädi ndi ari yi'remna yüngün yiru 'taa 'di manari gwa'ti aar änggädi ngwäyänü, yiima yüngün yidi gwur'taling na drü dani nginde, yigi'tinä yenggana gilingenalu. Yilinginna ngwong ngwanni ngwuma je Ngwaalu ge'te gididlä, nunnu aa'ti ngwüji ngwa ari ngwa'ti gu lingidi.

²¹ Ndi ari ngwülingidi Ngwaalinga aar je 'ti be näjä nunnu ngwuru Ngwaalu, aar 'ti aru yäy 'tu gwani nginde, aar be ru ya'ranya yegen nono yoo'ra a je yi'donggal yidi yigor yegen gäbici aar rimi yigor. ²² Aar ge'taji ndi ari gilo libebera aar be ru ngwe'rr. ²³ Aar üpiyi näjingänü gwudi Ngwaalu ngwanni ngwäti miding gwudi gwur'taling yi'remna ye yige'taar je aar ru nono diji dümnä dati geradalu aar ru nono yi'ra na goola gindälü yora ye na gindälü ngwari ngwe.

²⁴ Yäy gu no lima je be Ngwaalu gäbiciji 'to ami'rang gwudi yigor yegen gwanni gwuki ndi acidi gwudi rngi lima digangidi ngwangina ngwegen. ²⁵ Aar üpiyi 'didanung gwudi Ngwaalu yungun ye aar äpiji ngwony yobo aar je äpiji yiiru ngwanni ngwuge'ta je Ngwaalu aar je mändi Ngwaalu ngwanni gwuge'ta je nunnu aar je ortada gwur'tal. Yiru gu!

²⁶ Yiru giyee yanni yima gäbici Ngwaalinga ngwuje be gäbiciji ami'rang gwudi yigor yegen gwanni gwuru yaaru. Ndi ari 'di ngwaw ngwegen 'to ngwuma gatani drü didi acidi ngwurunga le ngwuma aar gwurlidanu ngwuma acidi. ²⁷ Ye'te ye'te 'to ngwur ngwuma gatani aciding ngwawnga le ngwuma je ami'ra gwudi yigor yegen u'diyanu ndi gwurlajidanu aar acidi

gwüpäng. Ngwur ngwuma gwurli ndi acidi gwudi yaaru. Ngwuma obalu yigo'ro ye yegen, obalu gwanni gwädi ndi dudi gwegen.

²⁸ Na gweere mana anaku ma aar gu 'ti irijä ngwäy ndi aar je mätä yanni yilingidäär je yidi Ngwaalu, lima je Ngwaalu gäbiciji ya'ranya yanni yiru 'tur ndi ärrä yi'ral yanni ya'ti ädi ndi ärräni. ²⁹ Yima je gu janu yonyadu 'dar yanni yiki, ke, ubanu na ke ngwäy. Lima onyadi keng yi'rinyanu, 'rinyidi, kadi, i'däjänü na yi'düny. Lanni lati unguni ngwüjü, ³⁰ lanni laru ngwulem, liki je Ngwaalu ngwäy, ngwati ludi, aar pe giyigo'ro, ngwuringinä. Ngwati ge'te ngway gwudi ärrä yi'ral yanni yiki, ngwati nyürtiji mbumbung janu legen. ³¹ Ngwuru yigor yidingol, ngwä'tüdi ligor le'te pu, ngwa'ti yigor, ngwa'ti inäng giyigoranu yegen. ³² Ngwulingidi ndi ari yobo yidi Ngwaalu yidünälü ndi ari lanni lati ärrä yi'ral yanni yiru gu no, lädi je gu yi'rany, ati aar je 'ti be gwuju ndi ärrä giyee ngwäyälü 'dogo, ati aar be gwallini ngwüjü ngwe 'to ngwanni ngwati je ärrä.

2

Obalu gwudi Ngwaalu gwanni gwüdünälü

¹ Yäy gu no, gay ga'ti ndi 'tü, nga gwanni gwati obalu diji de di'ter, ndi ari yanni yati a ye obalu diji de, yübidä ye ligo'ralu lunga, ndi ari nga gwanni gwati obalu dijü de, yiru ye'te ye'te yanni yati a je ärrä. ² A be a lilingidi ndi ari Ngwaalu ngwati obalu ngwüji ngwe ngwanni ngwati ärrä yi'ral yanni yiru gu no, obalu gwüngün gwäti

ngwäyänü. ³ A be nga gwanni gwuru diji 'dogo, ma ang obalu ngwüji ngwe nga be ärrü yi'ral mene ye'te ye'te, nga gwaru nga gwa 'tü ndi aar gwe Ngwaalu obalo? ⁴ Na nga gwati anidanu jayi gwe liguri gwüngün gwupa na or'temaji gwe na määtä gwe liguri gwüngün, a gwa'ti lingidi ndi ari jayi liguri gwüngün nggwee ngwati ang okta nunnu aar ang gäbici nga jo'renyana?

⁵ A be undi ki'ra na nyurtanu gwudi ligor lunga ndi jo'renyana, nga nggwo be ndi gi'tini gündä nono gidi gomon gadi ge Ngwaalu 'täji gündälü güngün ma ji ma obalu gwüngün ji gwanni gwüdünälü. ⁶ Ngwaalu gwadi ätäädä dijü de'te de'te gu'ru güngün anaku yi'ral yüngün yanni yärrüng je. ⁷ Lanni limäti yiguri ndi ärrü yi'ral yanni yijaw aar minä näjing na denyang na jing gwudi gwur'taling, ling je ätäädä miding gwudi gwur'taling. ⁸ A be lanni gilo lärrädi giyur, lanni libüdi yi'ral yanni yäti ngwäyänü gora ge aar je gwuji ndi ärrü yanni yiki, la je be güündä na kanu mbuji. ⁹ Dirbä na yi'rendeny ya ji ngwüji 'dar ngwanni ngwati ärrü yi'ral yanni yiki, ya je gwerre gwerre Ngwüyäwüd aar be ji ngwüji ngwuru Garany. ¹⁰ A be näji na denya na adatalu gwa ji ngwüji 'dar ngwanni ngwati ärrü yi'ral yanni yijaw, gwerre gwerre Ngwüyäwüd a be ngwüji ngwanni ngwuru Garany. ¹¹ Ndi ari Ngwaalu ngwati 'ti utanu.

¹² Ngwüji 'dar ngwanni gwati 'ti äti yobo, aar be arri yi'ral yanni ya'ti jaw, ngwadi ayi ngwati 'ti äti yobo. Na ngwüji 'dar ngwanni ngwäti yobo

aar be ärrī yi'ral yanni yiki, ngwa je ngwe yobo obalu. ¹³ Ndi ari lä'tüdi lanni lati 'dingini ngwuja'ri ngwudi yobo 'dogo, lidünälü ngwäyänü Ngwaalu, aar be ru lanni lati 'dengenaci yobo, liru la je le Ngwaalu urnidi ndi ari lidünälü. ¹⁴ 'Didanu, ngwüjī ngwanni ngwuru Garany ngwanni ngwa'ti äti yobo, ma aar ärrī yi'ral drü de degen yanni yibupa je yobo, linggida ndi ari lilingidi yobo aar je be 'ti äti, ¹⁵ anni inggidaar ndi ari bupi gwudi yobo nggwo gwüllinä giyig-oranu yegen, gwati icinänü gwegen inggidi na yigor yegen giyee üpaci je yi'ral nono gwenene, ngwuje ruci 'di gweneno. ¹⁶ Yi'ral giyee ya ji komon ganni gadi ila gadi ge Ngwaalu obe yujimidalu yidi ngwüjī Yicu Kirictu gwe, anaku urnida gu ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwanni ngwati nje ondaji.

Ngwüyävüd na yobo

¹⁷ Gwenene nga gwati ci ligo'ro lunga nga gwuru Diyävüd ati ang gatada ngwäyänü giyobo nga iringini Ngwaalu. ¹⁸ Nga gwülingidi buping gwüngün nga gwällini yi'ral ye yanni yijayana nunnu yobo yenggaca je. ¹⁹ Nga gwicinänü ndi ari nga gwuru gay gidi ngwüjī ngwanni ngwürimü ngwäy nga ru buri gwudi ngwüjī ngwanni ngwo gidirimänü, ²⁰ nga gwuru doorta didi ngwüjī ngwanni ngwuru ngwe'rr nga ru doorta didi yiji yanni yooko ndi ari nga gwati bebereng na 'didanung gwongranu giyobo. ²¹ No nga nggwee gwati enggaci ngwüjü ngwu'ter, nga be 'ti enggaca ligo'ro lunga? Nga gwati ondaci ngwüjü aa'ti ngaa la eny yu'rimi, nga

je mene eny yu'rime? ²² Nga gwati ari, aa'ti ngwüjü ngwa mi'ri ngwäyänü, nga mene mi'ri ngwäyänö? Nga gwanni gwati yi'remna yiru 'tur ke ngwäy, ati ang mene obe yobo yegene? ²³ Nga gwanni gwati iringini yobo ye, nga 'ti be dinyädi Ngwaalinga kiyi gwe gwunga yobano? ²⁴ Yüllinä ndi ari, "Ngwüriny ngwudi Ngwaalu gwati aar ngwe ari ngwulem ngwüjänü ngwuru Garany gwani apepe gwe gwalu."

²⁵ Ü'ridäni gwuru gu'ru manari nga gwati määtä yobo, ma be ari nga gwati kiyi yobanu, nga gwuma be ru nono ma ang 'ti ü'ridänä. ²⁶ Manari diji danni diru Garany da'ti ü'ridänä, dati ape yiiru yanni yibupa je yobo, da'ti da Ngwaalu engga nono mung ü'ridäne? ²⁷ Diji danni diru Garany da'ti ü'ridänä ü'ridäning gwudi ngwanginu, manari dati 'dengenaci yobo, diru da je de obalu nga nga lanni läti yobo yüllinä ngaa ü'ri'täni, ngaa be ru likiya yobanu.

²⁸ Diji dä'tüdi Diyäwüd yi'ral ye yanni yating je ärrä, aar 'ti ani ü'ridäni gwudi ngwanginu. ²⁹ Bäri, diji diru Diyäwüd danni diru gu nginä'dänü, ngwü'ridäni ü'ridäning gwudi ligor Ligi'rim le lidi Ngwaalu gwä'tüdi gwudi ngwuja'ri ngwudi yobo ngwanni ngwüllinä. Diji danni diru gu no, dati 'ti bupu ortang gwudi ngwüji ngwube bupi ortang gwudi Ngwaalu.

3

Ngwaalu ngwuru ligor le'te pu

¹ Yiru ange yanni yijayana, gidiiji diru Diyawud ya yiru ange yipana gu'ru ndi uridani?
² Yonyadu yi'ranu Ngwuyawud, ndi ari gwerre gwerre 'dar liru lanni lamnaca je Ngwaalu ngwuje atada ngwuja'ri ngwungun.

³ Yiru ange manari loko 'denggenanu lima 'ti ati amning Ngwaalu? Amni Ngwaalu gwanni gwa'ti aar ati, gwa gabici Ngwaalinga ngwa gwa'rani ngwayanu ndi arri yi'ral yanni yarung ye? ⁴ Bari a'tur! A be manni Ngwaalu ru ngwanni ngwuru 'didanu, a be diji danni dumna ru danni diru di'duru. Anaku ullinaar gu ndi ari, "Nunnu a ngwiji engga ndi ari nga gwuru Ngwaalu 'didanu ma ang ondaji a ma ang ngwe obalu, ang obaji."

⁵ Manari diji dima ari ke gwege gwati manni inggidi re'dr ndi ari Ngwaalu ngwudunalu, a ladi be araa? A ladi ari Ngwaalu ngwa'ti dunalu guunda ge gungun 'dengano? (Any gwabingu ngwuja'ri ngwudi diji dumna.) ⁶ Bari ya'ti gu rudi a'tur! Adinari aar gu ru, Ngwaalu gwaadi be obalu didla de awa? ⁷ Diji dere da gu mene ondaji ndi ari, "Manari yi'duru yuny yati gendaci 'didanung gwudi Ngwaalu no aar gendaci najing, a mene ange gwuru aar nyi gu be Ngwaalu ji na ndi obalu nono diju danni diki?" ⁸ Ange gwuru aar 'ti aru anaku ma aar nje gu uridada yi'duru nono anaku araar gu ndi ari a lati ari, "Gabicar ar arri yi'ral yanni yiki nunnu aar ji yanni yijaw?" Obalu gwadi gu 'denggen.

Gwa'ti gwanni gwudunalu

⁹ A ladi be mi'ra ar ara? A lijayana lanni liru Ngwüyawüde? Bari a'tur! A lima ge'te ndi ari Ngwüyawüd na Garany 'dar gilo giyiima yidi yi'ral yanni yiki. ¹⁰ Anaku üllinäär gu ndi ari,

“Gwere gwa'ti gwanni gwüdünälü, gwa'ti 'di gwe'te pu

¹¹ gwere gwa'ti gwanni gwülingidi

gwere gwa'ti gwanni gwubupa Ngwaalinga.

¹² 'Dar lima dudi,

ngindenga 'dar lima dudi gu'ru.

Gwere gwa'ti gwanni gwati ape gwanni gwujaw, gwa'ti 'di gwe'te pu.”

¹³ “Ngwuullu ngwegen ngwuru nono ngwumomo ngwujalu mbüny,

ngwungla ngwegen ngwati i'däjänü.”

“Yiia yidi ngwüüngä giyo ngwünyü ngwegen.”

¹⁴ “Täji ngwünyü na 're ngwünyü gwonyadu ngwulem ngwegen.”

¹⁵ “Yora yegen yijalu ngwaany ndi ele ndi 'rinyidi.

¹⁶ Ngway ngwegen ngwani geradalu na anadalu.

¹⁷ Gay gidi adatalu ga'ti aar lingidi.”

¹⁸ “Denya gwere gwa'ti aar äti ngwäyänü ngwegen Ngwaalu.”

¹⁹ Gweneno a lilingidi ndi ari yanni yati ye yobo ondaji, yating ye ondaci ngwüjü gwanni ngwätädäär je yobo, nunnu aa'ti gwere gwati ngwulem ndi ondaji na nunnu ngwüji gididlä

3:12 3.12 Mäjimür 14.3; 53.1-3 **3:13** 3.13 Mäjimür 5.9 **3:13** 3.13 Mäjimür 140.3 **3:14** 3.14 Mäjimür 10.7 **3:17** 3.17 Ajaya 59.7-8 **3:18** 3.18 Mäjimür 36.1

'dar a je Ngwaalu otacalu. ²⁰ Yäy gu no, gwere gwa'ti gwa aar gwe ari gwüdünälü ngwäyänü Ngwaalu gwuji gwe yobo. Ndi ari yobo yiru yanni yati gäbici dijü ngwicinänü giligoranu yi'ral ye yanni yiki.

Dünälü ämni gwe Ngwaalu

²¹ A be gweneno, dünälü gwanni gwindi Ngwaalu, gwanni gwa'ti indi gwuji gwe yobo, gwuma aar ge'te gwuma linginni, gwanni gwondaja gwe yobo na ngwäjir. ²² Dünälü nggwee gwindi Ngwaalu, gwating ätäda ngwüjü 'dar ämni gwe gwegen ndi Yicu Kirictu. Ya'ti äti uting ngwüjänü gwere ²³ ndi ari 'dar lima mbüjini liki a lami'ratu ndi olati ndi näji gwudi Ngwaalu. ²⁴ A lima aar je düniyälü 'tur yimi'rü ye yüngün, Yicu Kirictu gwe gwanni gwü'rädäjälü. ²⁵ Gwanni gwuge'ta Ngwaalu ngwuru mi'rini nono gwudi ja'rima ämni gwe gwani yin yüngün. Nginde gwärrü yi'ral giyee nunnu ngwinggidi dününgälü gwüngün, ndi ari gwerre gwümätijä ngwüjü liguri aar ärrü yi'ral yanni yiki ngwe 'ti übidälü gwani ke gwegen. ²⁶ Gwärrü yi'ral giyee nunnu ngwinggidi dününgälü gwüngün gaji ge nggee, nunnu ngwuru gwanni gwüdünälü a ngwuru gwanni gwati düniyi ngwüjälü gwanni ngwämnü ndi Yicu.

²⁷ Giyo be ne yanni yadi ar je iringini? Yima gätini mbüny. Yima gätini mbüny ange gwe? Nunnu gwuji gwe gwudi yobo? Bäri, aar be ru ämni gwe Ngwaalu. ²⁸ Ndi ari a lati ari diji dati aar düniyälü ämni gwe Ngwaalu ya'ti yani gwuji gwe gwudi yobo. ²⁹ Ngwaalu ngwuru

Ngwaalu ngwudi Ngwüyäwüd jüco? Nginde gwä'tüdi 'to Ngwaalu ngwudi Garanye? Yäy gwuru Ngwaalu ngwudi Garany 'to. ³⁰ Ndi ari anni ru Ngwaalu ngwe'te pu 'dogo, ngwuru ngwanni ngwadi düniyi ngwüjälü ngwanni ngwuru Ngwüyäwüd ämni gwe Ngwaalu gwegen na ngwanni gwuru Garany ämni gwe Ngwaalu nggwee gwe'te gwe'te. ³¹ Alanga la be gatu yobo mbüny ämni gwe gwege Ngwaalu nggwee? Bäri a'tur! Ar be manni mätädä yobalu.

4

Äbräyim gwüdünüyäärälü ämni gwe Ngwaalu gwüngün

¹ A la be araa ndi Äbräyim, gwuru digüurnä dege, yiru ange yanni yimbujing je ngwuja'ri ngwee? ² Manari, yäy 'didanu, Äbräyim gwüdünüyäärälü yiiru ye yüngün, gwa be iringini giligo'ro lüngün gwa'ti gwa iringini ngwäyanü Ngwaalu. ³ Gitab garaa? Garu, "Äbräyim gwämnä Ngwaalu a gu be Ngwaalu i'raci ndi ari gwüdünälü."

⁴ Gwenene ma diji ape yiiru, dati aar 'ti i'racä gu'ru güngün nono ma angidaji ru. Gati aar ätädä gidämjü. ⁵ A be gwanni gwa'ti apu yiiru ngwube ämnäci Ngwaalinga ngwanni ngwati düniyi dijälü dannu diki ämni gwe Ngwaalu gwüngün, da aar i'raci ndi ari didünälü. ⁶ Däwüd gwuru deleny gwaru gu yi'ral giyee ye'te ye'te anni ondajing onjaci gwe gwani diji

danni dati Ngwaalu i'räci ndi ari didünälü, ya'ti ani yiuru yere. Ngwari,

⁷ “Lonjacaar je

lanni lima aar je düdänijänü ndi nyurtanu gwegen,

lanni lima aar je gwü'rübäci kengalu gwegen.

⁸ Onjaci gidiji

danni da'ti da Deleny diru Ngwaalu i'räci yi'ral yanni yiki.”

⁹ Onjaci nggwee gwuru gwudi ngwüji ngwanni ngwü'ridänä 'dogo, na gwuru 'to gwudi ngwüji ngwanni ngwa'ti ü'ridäna? A lima ji ndi ari änni Ngwaalu gwudi Äbräyim gwü'räcäär ngwüdünälü. ¹⁰ Kaji giru ange ganni gima aar i'räci? Yiju kaji ganni gima aar ge ü'ridä gwalla yiju gwerre gwerre? Ya'ti ju anni mung ü'ridäni, aar be ji gwerre gwerre! ¹¹ A Äbräyim gwapu gi'remna giru ü'ridäni, dilge didi dünälü gwanni gwätिंग änni gwe Ngwaalu 'tu'tu gwa'tina ü'ridänä. A no, gwuru digüürnä didi ngwüjälü 'dar ngwanni ngwa'ti ü'ridänä aar be änni Ngwaalu nunnu aar je i'räci 'to ndi dünälü. ¹² Nginde gwuru 'to digüürnä didi ngwüji ngwanni ngwü'ridänä ngwanni ngwa'ti ü'ridänä 'dogo aar be ru ngwanni ngwugwuju gora gidi änni Ngwaalu gidi digüürnä dege dani Äbräyim gwanni gwätिंग 'tu'tu gwa'tina ü'ridänä.

¹³ Ngwaalu ngwuca Äbräyiming je gilinge ge güngün ndi ari ladi ape yu'rina yani ngwüji

'dar gïdïdlä, yä'tüdi yobo ye. Aar be ru dünälü gwe gwanni gwïndi ndi ämni Ngwaalu. ¹⁴ Ndi ari adinari ngwüji ngwuru gwanni ngwelella yobo ye ngwuru gwanni ngwapu yu'rina, ämni Ngwaalu gwa'ti ba be gwadi äti gu'ru na yanni yaru ye Ngwaalu yaadi be ru 'tur. ¹⁵ Ndi ari yobo yati apa güündä gidi Ngwaalu. A ngwaalu ngwa'ti gu yobo, nyurtanu gwa'ti gu gwani yobo.

¹⁶ Yäy gu no, yanni yaru ye Ngwaalu yati ila ämni gwe Ngwaalu, nunnu aar ru yimi'ru yidi Ngwaalu nunnu aar ani änjälü gwudi gilinge 'dar gidi Äbräyim nunnu ya'ti ani ngindenga 'dogo lanni lelella yobo ye, aar be ani 'to ngindenga 'dar lanni lelella ämni gwe Ngwaalu gwudi Äbräyim. Gwuru digüürnä dege 'dar. ¹⁷ Anaku üllinäär gu ndi ari Ngwaalu ngwuca Äbräyiming nu, “Äny gwurujanga papa gwudi ngwüji giyen yonyadu.” Nginde gwuru papa gwege gwanni gwämnäcä Ngwaalinga gwanni gwati midiyi ngwüjü gwanni ngwayu aar urnidi ngwony gwanni ngwa'ti ju aar ji.

¹⁸ Äbräyim gwa'ti ge'taja ndi äti gilinge ngwube ge'taji ndi ämni Ngwaalu no ngwuru papa gwudi ngwüji giyen yonyadu, anaku caar gu, “Gilinge gunga gadi gu ru no.” ¹⁹ Gwa'ti ami'ratu ndi ämni Ngwaalu gwüngün ngwu'ti gätijä lingina lüngün ngwäy a nginde gwuju dimomo giläni. Gaji nggoo gwuma ru ngwüdläyü küü'ri tudini (100) a ndi ari daw düngün dani Jarra, dü'rinä be 'to. ²⁰ A be nginde gwa'ti

4:13 4.13 Täküwin 12.1-3; 17.3-8; 22.15-18 **4:17** 4.17 Täküwin 17.5 **4:18** 4.18 Täküwin 15.5

ümimänü ngwuja'ri ngwanni ngwuca ngwe Ngwaalu a be änni Ngwaalu gwüngün ojeme nono ngwügä'räci Ngwaalinga näjing. ²¹ A nginde ngwämnä ligor le ku ndi ari yanni yica ye Ngwaalu gwäti yiima nding je ärrä 'to. ²² Yiru yigäbica, "Aar gu be i'räci dünningälü." ²³ A be ya'ti üllinä yani nginde gwä'räcäär jücü, ²⁴ aar be ani alanga 'to, lanni ladi aar je i'räci dünningälü lanni lämnä nginde gwe gwanni gwuma 'di'riyi Delenyalu dege dani Yicu giyi'ranyanu. ²⁵ Aar gwe gwurlanu aar 'rinye gwani yi'ral yege yanni yiki na ngwü'di'rä gwumidu nunnu aar nje düniyälü ngwäyänü Ngwaalu.

5

Äti yilinge Ngwaalinga le

¹ Yäy gu no, anni ma aar nje düniyälü änni gwe Ngwaalu, a läti adatingalu Ngwaalinga le Deleny de dege dani Yicu Kirictu. ² Nginde gwe gwanni gwuma ar gwe mbuji gay gadi ar ge äni giyimä'ränü giyee yijar gu gwenene änni gwe Ngwaalu. Ar jayanu ndi ge'taji gwudi näji gwudi Ngwaalu. ³ Ya'ti gu rüdi no 'dogo, aar be ru ndi ari ar jayanu 'to giyi'rendeny yege, ndi ari a lilingidi ndi ari yi'rendeny yati nje gäbici ar or'temaji ⁴ na or'temaji gwati nje gäbici ar jayi drü a jayi drü aar nje gäbici ar mbuji ge'tajing ⁵ na ge'taji gwati nje 'ti gäbica ndi gwä'räni ngwäyänü ndi ari Ngwaalu ngwuma 'deja ämningälü gwüngün giyigoranu yege Lig'i'rim le lanni Liju'ru lanni lima aar nje ätäda.

⁶ Anni ma ar ami'rati, a gaji ganni gimbutu ila a Kirictu ayi gwani ngwüji ngwanni ngwuki drü. ⁷ Yojema ndi diji dudiyi ligo'ro lüngün gwani diji dannii didünälü. A gwani diji dannii dijaw, diji de'te da gu mene ädinii ndi ayi. ⁸ A be Ngwaalu ngwenggaci nje ämning gwüngün yi'ral ye giyee a lijuna ndi ape gwanni gwuki, a Kirictu ayi gwani alanga.

⁹ Anni ma aar nje Ngwaalu düniyälü yin ye yüngün ya be ru 'tanaa ndi aar nje gilingidiyi küündä gidi Ngwaalu nginde gwe. ¹⁰ Ndi ari manari gwele gwerre, a liru güwän gidi Ngwaalu, gwuma ar le be o'rajidi yi'rany ye yidi Giji güngün, ya be ru 'tanaa, anni ma ar o'rajidi, ndi aar nje gilingidiyi midi gwe gwüngün. ¹¹ Ya'ti gu rüdi giyee 'dogo, a be yiru ndi ari, ar jayanu Ngwaalu Deleny de dege dani Yicu Kirictu gwanni gwuma ar gwe mbuji o'rajiding Ngwaalinga le gwenene.

Yi'rany yindi ndi Adam a be midi ji ndi Yicu

¹² Yiru giyee ndi ari ke gwändi gididlä diji de de'te pu dani Adam, ke gwüngün ngwapa yi'rany, no yi'rany yima be badalu ngwüjänü 'dar ndi ari ngindenga 'dar liki. ¹³ Ndi ari 'tu'tu gwerre yobo yidi Müjä ya'tina ju, ke gwuju gididlä. A be ke gwati aar 'ti i'racä manari yobo ya'ti. ¹⁴ A be yi'rany maätä ngwüjü 'tu'tu kaji gidi Adam 'di aar ngwe obana kaji gidi Müjä, aar ädinii 'to ngwüji ngwa'ti apu gwuki nono apa gu Adam. Adam gwuru di'rimbil didi nginde gwani Kirictu gwanni gwadi ila gwodan. ¹⁵ A be ni gwudi angidaji gwudi Ngwaalu gwä'tüdi

nono nī gwudi nyurtanu gwudi Adam. Ndi ari manari lonyadu layu gwani nyurtanu gwudi dījī de'te pu, ya be ru 'tanaa yani yīmī'rū yidi Ngwaalu a angidaji gwanni gwīndī yīmī'rū ye yidi dījī de'te pu dani Yicu Kirictu, ya irālū ngwūjī ngwonyadu. ¹⁶ A mana nī angidaji gwudi Ngwaalu gwā'tūdī nono nī gwudi ke gwudi dījī de'te pu. Obalu gwugwujana kengalu gwe'te pu gwuma obalu ngwūjī ngwe, a be angidaji gwugwuju kengalu gwonyadu gwudi ngwūjī, a gwuma apa dūniyīngālū. ¹⁷ Ndi ari manari nyurtanu gwudi dījī de'te pu yi'rany yima ru ngwūjī dījī de de'te pu, ya be ru 'tanaa ngwūjī ngwanni ngwadi ape yīmī'rā yidi Ngwaalu yanni yīrālū na angidaji gwudi dūnālū aar ruyi ngwūjū ndi midi gwudi gwur'taling 'to gīdījī de'te pu dani Yicu Kirictu.

¹⁸ Anaku raar gu nyurtanu gwe gwe'te pu, a obalu ji ngwūjī 'dar, no 'to ape gwe gwe'te pu gwanni gwūdūnālū gwudi Kirictu ngwuma ge'te dūniyīngālū gwanni gwati āpījā ngwūjū 'dar miding. ¹⁹ Anaku raar gu nyurtanu gwe gwudi dījī de'te pu, gwuma gābīcī ngwūjū ngwonyadu aar ke, no 'to 'dengenaji gwe gwudi dījī de'te pu, lonyadu la aar je dūniyālū.

²⁰ A be yobo ila nunnu a nyurtanu gendadi a ngwūjī engga. A be ngwaalu ngwadi gu nyurtanu gendani, a gu yīmī'rū gendani yonyadana, ²¹ nunnu anaku mātā gu ke ngwūjū aar ayi, no 'to yīmī'rū ya mātā ngwūjū dūnālū gwe aar midi miding gwudi gwur'taling Deleny de dege dani Yicu Kirictu.

6

A layu ndi ke, ar midi ndi Kirictu

¹ A ladi be araa, ar gwuji keng nunnu ati aar nje gu yimi'ru yidi Ngwaalu gendade? ² Bari a'tur! Ange gwuru ar be ru lanni layu giyiima yidi ke ar be o're ar gu midi mana? ³ A mene ngaa la'ti lingidi ndi ari alanga 'dar liminje nyinyada ndi Yicu Kirictu a lima acajidi giyi'rany yungune? ⁴ No, a lima gatini Yicunga le nyinyini gwe gwani yi'rany nunnu anaku ma gu Kirictu 'di'ra giyi'ranyanu naji gwe gwudi Papa, alanga 'to gwuma ar le 'di'ri limidu midi gwanni gwuyang.

⁵ Manari gwuma ar le ru le'te pu nono giyi'rany yungun, ya gu ru 'to ndi ari gwa ar le ru le'te pu ndi 'di'ri gwungun. ⁶ Nunnu a lilingidi ndi ari lingenolege lanni lu'rin lima aar pada ku'ri ngindenga le nunnu a ami'ra gwege gwudi lingenolege, aar dunaji, nunnu aa'ti ba be a la ru ngwinad ndi ke. ⁷ Ndi ari gwere gwanni gwuma ayi, gwuma gwa'dani linginalu giyiima yidi ke.

⁸ Gwenene manari a layu Kirictunga le, a lamni Ngwaalu ndi ari alanga 'to gwa ar le midi. ⁹ Nunnu a lilingidi ndi ari anni ma aar 'di'riya Kirictung giyi'ranyanu, gwa'ti a be gwa ayi mana. Yi'rany ya'ti a be ati yiima yere 'dunggungunala. ¹⁰ Ndi ari yi'rany yanni yayung je, yayung je nunnu ngwukiya yiima yidi ke gomonanu ge'te pu bupud a midi gwanni gwumidung, gwumidading Ngwaalu.

¹¹ No 'to, anijar yigo'ro yalu ngaa layu ndi ke ngaa be midi Ngwaalu ndi Yicu Kirictu. ¹² Yäy gu no, aa'ti ba be ngaa la gäbici keng ndi ara je määtä gilingeno lanni lati medadi lalu lanni layu nunnu ngaa 'dengenaci ami'rang gwüngün gwanni gwuki. ¹³ Aa'ti ngaa la gäbici ngwangina ngwalu ngwere aar ru ngwong ngwudi ape yi'ral yanni yiki. Ngaa be manni ätäädä lingina lalu Ngwaalinga ndi ari lima je 'di'riyälü giyi'ranyanu limidu, ngaa ätäädä Ngwaalinga ngwangina ngwalu aar ru ngwong ngwudi ape yi'ral yanni yidünälü. ¹⁴ Ndi ari yi'ral yanni yiki ya'ti ya je määtä ndi ari ngaa la'ti ba be indi yobo ye, ngaa be ele yimi'rü ye.

Ngwinäd ngwudi dünälü

¹⁵ Yiru be ange? A la be ke nunnu a la'ti giyobanu a gilo giyimi'räno? Bärì ya'ti gu a'tur! ¹⁶ Ngaa la'ti lingidi ndi ari ma aang ätäädä ngwangina ngwalu dijü, ngaa 'dengenaci nono ngwinädä, ngaa liru ngwinäd gidiji danni dati aang 'dengenaci ya ngaa liru gwudi ke gwanni gwati apa yi'rany ya gwani 'dengenaci gwanni gwati apa dünängälo? ¹⁷ A be yäy 'tu gwani Ngwaalu ndi ari gwele ngaa liru ngwinäd ngwudi yi'ral yanni yiki, ngaa lima be 'dengenaca 'tu'tu giyigoranu yalu 'dar ngwuja'ri ngwenggacaar je ngaa je ape. ¹⁸ Lima je gwä'dälü gwenene giyirna yidi yi'ral yanni yiki ngaa lima ru ngwinäd ngwudi yi'ral yanni yidünälü.

¹⁹ Äny gwondaja ngene ngwuja'ri ngwe ngwudi diji dümnä, ndi ari ngaa lami'ratu ndi lenge gwalu. Ndi ari anaku ätäädä gu ngwangina

ngwalu yinädä yidi rngi ngaa je ärräni yanni yiki, no 'to gwenene, ätädär ngwangina ngwalu yinädä gwani dünälü giyiuru yanni yiju'ru. ²⁰ Gwele anni rangaa ngwinäd ngwudi ke, ngaa la'ti ju ndi ärrä yi'ral yanni yidünälü. ²¹ Bile gwuru ange gwanni gwuma aang mbuji kaji nggoo gwani yi'ral yanni giyo yapiya je yaaru gweneno? Yi'ral giyee, ji gwegen gwani yi'rany! ²² A be gweneno, lima je gwä'dälü giyi'ral yanni yiki a ngaa lima ru ngwinäd ngwudi Ngwaalu. Bile gwanni gwa aang mbuji gwa je ogtada ndi ju'ri a gwa je äpijä miding gwudi gwur'taling. ²³ Ndi ari dämjü didi yi'ral yanni yiki dani yi'rany, a be angidaji gwudi Ngwaalu gwani midi gwudi gwur'taling Deleny de dege dani Yicu Kirictu.

7

A la'ti ba be giyobo a gilo Giligi'räm

¹ Lani ngwänggäri ngaa lilingidi ndi ari ngwondaca a je liru ngwüji ngwülingidi yobo ye yorto ye ngwaalinga. Ndi ari yobo yäti yiima gidiji 'dogo manari ndona dijalu dimidu. ² Nono gwele dayu däginä dati yobo gekaji gidur düngün dannu dugu manari ndona dimidu. Ma be ari dur düngün dayu, da be gätini linginalu ngwaalu ngwudi yobo giyo yani dur. ³ Yäy no, manari dima ägini gidur di'ter, dur düngün ndona ngwäyälü dimidu, da aar ci dimi'ridi ngwäyänü. A be manari dur düngün dayu, nginde digätinä linginalu giyobo giyoo da'ti

dīmī'rīdī ngwāyānū, 'di manari dima ägīnī gidur di'ter.

⁴ Yäy gu no, lani ngwänggäri, yiru gu no 'to 'danggalu ngaa layu ngwaalu ngwani yobo anni ma aang ayi Kirictunga le, nunnu ngaa ru lidi nginde gwu'ter, lidi nginde gwanni gwü'di'rü giyi'ranyanu nunnu ngaa 'ri'rada giyi'ral yani Ngwaalu. ⁵ Ndi ari gwerre anni elellar drü de dannī diki, ami'ra gwanni gwuki gwati yobo gwogaji ngwape yiuru 'dengganu 'dar ar 'ri'rada giyi'rany. ⁶ A be gweneno a lima gwä'dänälü ngwaalu ngwani yobo ndi ari a lima ayi giyobo yanni yati nje giki gwele. Nunnu ar ru ngwīnäd ngwudi äpiji Ngwaalinga yiuru gay ge giyang gidi Ligī'rīm, ya'ti a be äpinä gay ge gele gu'rin gani yobo ye yanni yüllinä.

Yobo yati nje enggaci yiru ange yani ke

⁷ A ladi be araa? Yobo yiru yanni yike? Ya'ti gu rüdü a'tur! 'Didanu nggwa'ti gwadi lenge keng yorto ye ngwaalinga adinari aa'ti yobo rüdü. Äny gwa'ti gwadi lenge ngwuja'ri ngwee ngwani aranu adinari aa'ti yobo aru, "Aa'ti gong ga ang aranu." ⁸ A be ke, mbojaji gay ngwuja'ri ngwee ngwube 'ri'riyi aringanu gwudi ami'ra nggwee 'dar 'dünggünyänü. Ndi ari adinari a yobo erne, ke gwa'ti gwadi äti yiima. ⁹ Gwele gwerre nggwuju gwelellalu gwa'ti līngīdī yobo ye yorto ye ngwaalinga, a be anni ma ngwuja'ri ngwani aranu ila, ke gwuma 'rita gwumidu äny gwuma be ayi. ¹⁰ Äny gwuma mbuji ndi ari ngwuja'ri ngwe ngwe'te ngwe'te

ngwaraar ngwe ngwadi apa miding, ngwuma ru gay gidi yi'rany. ¹¹ Ndi ari ke mbojaja gay ngwuja'ri ngwe gwuminy idäjänü a ngwuma aar nyi ngwe 'rinye. ¹² Yäy no, yobo yiju'ru a ngwuja'ri ngwuju'ru ngwüdünälü na ngwujaw. ¹³ A be yobo yanni yijaw yima be gwurli yima ru yi'rany 'dünggünye? Bärri ya'ti gu rüdi a'tur! A be nunnu a ke linginni ndi ari gwuru yi'ral yiki, gwü'tiyä yi'rany 'dünggüny yi'ral ye yanni yani jayi, nunnu ngwuja'ri ngwe, a ke, aar enggani ndi ari yiru yanni yiki gwulleny.

Kwudi ke gwe

¹⁴ A lilingidi ndi ari yobo yiru yidi ligi'rim a be äny gwä'tüdi gwudi ligi'rim nggwuru dinäd didi ke. ¹⁵ Nggwa'ti lingidi apepeng gwüny. Ndi ari yanni yijaw yati nje nani ndi ärrü, yati nje 'ti ärrü, nje be ärrü yanni yatiny ke ngwäy. ¹⁶ Ma be ari yati nje ärrü yanni yatiny ke ngwäy, nyii la be amatanu yobo ye ndi ari yiru yobo yijaw. ¹⁷ A be yanni yiru gu, yä'tüdi ba be ndi ari äny gwuru ligo'ro lüny gwanni gwärrä je yanni yiki, a be ke ru gwanni gwati ji 'dünggünyänü. ¹⁸ Äny gwülingidi ndi ari yere ya'ti yanni yijaw yati ji 'dünggüny, nggwondijaja gidrü düny danni diki. Ndi ari äny gwüjädü ndi ärrü yi'ral yanni yijaw, nyi 'ti be burna ndi nje ärrü. ¹⁹ Äny gwunana ndi nje ärrü yanni yijaw, nje 'ti ärrü. Äny gwa'ti nana ndi nje ärrü yanni yiki, ati nje mbuji yiminje ärrü. ²⁰ A be gwenene manari nggwati ärrü yi'ral yanni ya'ti nje nanu ndi ärrü, ya'ti a be rüdi yani äny gwanni gwärrä je, a be ke ru gwanni gwati ji 'dünggünyänü gwärrä je.

21 No nyi be mbuji drü ndee dapu yiiru, manari äny gwuma ru gwadi ärrî yi'ral yanni yijaw, yanni yiki yatiny jici nje ärrî. 22 Ndi ari äny giligoranu lüny, nggwati jayanu yobo ye yidi Ngwaalu. 23 Nyi be o're nyi engga drü di'ter ndoo dapu yiiru giyerel yidi ngwanginu ngwüny, aar kwudi drü de didi ya'rany yüny aar nyi gäbîcî nyi gîkîni drü de didi ke dapu yiiru giyerel ngwanginu ngwüny. 24 Äji be ne yirîgînä yanni yijiny gu! Yäru gwuru gwanni gwuny 'tüyä ngwanginu ngwee ngwudi yi'rany? 25 Nggwuca Ngwaalinga yäy 'tu Yicu Kirictu gwe Deleny dege! Yäy gu no, äny ligo'ro lüny giya'ranyanu yüny, äny gwuru dînä didi yobo yidi Ngwaalu, a be gidrü dannî diki, äny gwuru dînä didi gay gidi ke.

8

Elle Ligî'rîm le lidi Ngwaalu

1 Yäy gu no gweneno obalu gwa'ti ba be ngwüji ngwanni ngwo ndi Yicu Kirictu 2 ndi ari Yicu Kirictu gwe, yobo yidi Ligî'rîm lidi midi yiminy gwallalu giyiima yidi yobo yidi ke na yidi yi'rany. 3 Yanni ya'ti je yobo burna ndi ärrî gwani ami'rati gwüngün ndi gatajidi düwä gidrü dannî diki, yima je Ngwaalu ärrî ükâjä gwe Gijü güngün ngwanginu ngwudi diji dümnä ngwuru nono gi'remna gege, ngwu'ti be ätinä ke nono. Ngwükâjä ngwuru mî'rîni nono gwudi ke. A no ngwobalu yiima ye yidi ke 'dengge, 4 nunnu a Ngwaalu medaji 'dengganu buping gwanni gwüdünälü gwanni gwüminä yobo 'dengge lanni

gilo lelella Ligi'rım le, ya'ti a be ani elelle drü de dannı diki. ⁵ Ndi ari lanni gilo lelella drü de dannı diki, lati iriyi ngwayalu giyi'ral yidi drü dannı diki, a be lanni lelella Ligi'rım le lidi Ngwaalu, lati iriyi ngwayalu giyi'ral yanni yiminä je Ligi'rım lidi Ngwaalu. ⁶ İriyi ngwayalu gwudi drü dannı diki gwani yi'rany a be iriyi ngwayalu gwudi Ligi'rım lidi Ngwaalu gwani midi gwudi gwur'taling na adatalu. ⁷ İriyi ngwayalu gwanni gwuki gwuru güwän gidi Ngwaalu ndi ari gwati 'ti 'dengenaca yobo yidi Ngwaalu na ya'ti ying je burni ndi 'dengenaci. ⁸ Lanni limätä je drü dannı diki, la'ti la burni ndi jayiyi Ngwaalinganu.

⁹ A be nga nga, la'ta be matinä yiima ye yidi drü dannı diki, ngaa be matini yiima ye yidi Ligi'rım lidi Ngwaalu manari Ligi'rım lidi Ngwaalu gilo 'danggalanu. A manari diji dere da'ti ati Ligi'rımä lidi Kirictu, nginde gwätüdi gwudi Kirictu. ¹⁰ A manari Kirictu nggwo 'danggalanu, ngwanginu ngwalu ngwayu gwani ke a be ligi'rım midi gwani dünalu. ¹¹ Ma be ari Ligi'rım lüngün lanni li'di'riyā Yicungalu giyi'ranyanu gilo liju 'danggalanu, nginde gwanni gwü'di'riyā Kirictungalu giyi'rany gwa je be midiyi 'to ngwanginu ngwalu ngwanni ngwani yi'rany aar medadi Ligi'rım le lüngün lanni gilo 'danggalanu.

¹² Yäy gu no lani ngwänggäri yiru dämjü 'dengge ndi ari aa'ti a la elelle drü de dannı diki. ¹³ Ndi ari manari ngaa la elella gwani drü dannı diki, ngaa ladi ayi. Ma be ari Ligi'rım le, ngaa la 'rinye yi'ral yidi lingeno yanni yiki, ngaa la be

mbuji miding. ¹⁴ Ndi ari lanni lüktä je Ligì'rim lidi Ngwaalu, ngindenga liru yiji yidi Ngwaalu. ¹⁵ Ndi ari ngaa la'ti apu ligì'rimä lidi yinäd lanni ladi je gäbici ara je yedeny eny, ngaa be ape Ligì'rimä lidi Ngwaalu aar je aniji yiji yüngün lanni ladi a le urindi Ngwaalinga ngaa je ci, "Abba gwuru Papa." ¹⁶ Ndi ari Ligì'rim lüngün liru lanni linggidaar ligì'rimängä le lege ndi ari alanga liru yiji yidi Ngwaalu. ¹⁷ Na gweneno ma be ari alanga liru yiji yidi Ngwaalu, alanga 'to la be ape yu'rina yidi Ngwaalu, ar gu acidanu Kirictunga le manari nggwo gwacidar le 'didanu giyi'rendenyanu yüngün, nunnu aji ar le acidi 'to ndi näjini gwüngün.

Giyi'rendenyanu giyee na ndi näji nggwä'di

¹⁸ Äny gwänggädi ndi ari yi'rendeny yege gididlä ndee, ya'ti itana näjing gwanni gwadi Ngwaalu 'täjälü 'dengganu. ¹⁹ A be ngwong ngwügi'tinä gididlä ngwo ngwor'temaja ngwüdünicä a je yigor enyanu ndi ari a Ngwaalu 'täjä yijälü yüngün ndi ari yani yärüngä. ²⁰ Ndi ari ngwong ngwügi'tinä gididlä ngwa'ti mulu nono gwu'ren a je be Ngwaalu gäbici aar muli nono ndi ge'taji ²¹ ndi ari aji a je Ngwaalu gwä'dälü giyirna yidi 'digi'ri aar je apada ndi näji gwudi gätini linginalu gwudi yiji yidi Ngwaalu.

²² A lilingidi ndi ari ngwong 'dar anaku ge'taar je gu ngwona ngwärnü ngwiti je yi'rendeny nono, nono yajima yidi linge 'di gweneno. ²³ Ngwong gididlä ngwä'tüdi jücü, a be alanga 'to lanni lima ape yuula yanni yi'ra yidi Ligì'rimä

lanni Liju'ru, a lärnü giyigoranu litä je yigoranu ndi dünici gomon gadi aar nje ge ape ar ru yiji, gwani ü'rälü gwudi ngwanguu ngwege. ²⁴ Ndi ari ndi ge'taji nggwee, a ligilängidina. A be ge'taji gwanni gwati enggani, gwä'tüdi ge'taji a'tur, yäru gwuru gwanni gwati ge'taji giyi'ral yanni yiming je ape be? ²⁵ Ma be ari a lige'taja giyi'ral yanni ya'ti ar je na apu, ya ar je dünici lor'temaju nunnu aar ila.

²⁶ Gay ye ge'te ge'te, Ligir'im lati nje gendaci yiima ndi ami'rati gwege. Ya'ti ar je lingidi yanni yadi ar ye otaci Ngwaalingalu, a be Ligir'im liru lanni lati nje mandi ndi aar nje ruci Ngwaalu änni gwe gwanni gwa'ti gwa ar gwe lenge ondajing. ²⁷ Ngwaalu ngwanni ngwati ombaji yigoranu yege, ngwulingidi yi'ral yidi Ligir'im ndi ari Ligir'im liru lati mandi ndi ruci ngwüjü ngwanni ngwaju'ru bupi gwe gwudi Ngwaalu.

²⁸ Na a lilingidi ndi ari giyi'ral 'dar, Ngwaalu gwati ape yiiru gwani jayi gwudi ngindenga lanni lati änni ngindeng, lanni lurnidaar je anaku buping gu. ²⁹ Ndi ari ngindenga lanni lilingidi je Ngwaalu gwerre ngwuje äbrü ngwuje mädiniiyi nunnu aar lingani Gijü güngün nunnu a nginde ru gi'ra ngwenggenanu ngwonyadu. ³⁰ A lanni liming je mädiniiyi, gwuru 'to gwanni gwurnidu je aar ila 'to 'dünggüngün, na lanni lurnidung je, gwuru 'to gwanni gwüdüniiyalü, na lanni lidüniiying jälü, gwuru 'to gwanni gwünäjü je.

Änni gwudi Ngwaalu ndi Yicu Kirictu

³¹ Giyi'ral giyee 'dar a ladi be araa? Manari Ngwaalu ngwüjädi 'dengge, yärü gwuru gwanni gwunje akani nono? ³² Nginde gwanni gwä'tüdi di'rid Gijü ge güngün ngwube gäbiciji ngwüjü aar 'rinye gwani alanga 'dar, awa 'to yimi'rü ye aar nje 'ti be ätädi ngwonyalu 'dar nginde gwe? ³³ Yärü gwanni gwadi ü'ridä ngwüjü ngwudi Ngwaalu yi'ral nono ngwanni ngwuming je äbri? Ngwaalu gwuru ngwanni ngwati düniyalü. ³⁴ A be yärü gwanni gwati obalu diji de? Yicu Kirictu gwuru gwanni gwayu ngwo're gwuma aar 'di'riyi ndi midi. Nggwo gwujalu kaama gidi Ngwaalu gwuru 'to gwanni nggwo gwumandu ndi aar nje ruci. ³⁵ A be yärü gwuru gwanni gwadi nje ü'ränü ndi änni gwudi Kirictu? Dirbä da ro? Ya yüündä ya ro? Ya übinälü gwa ro? Ya ngwamu ngwa ro? Ya jalu ngwanginu ngwanu gwa ro? Ya gimra ga ro? Na yi'rany ya ro? ³⁶ A be anaku üllinäär gu ndi ari,
 “Gwani nga, yi'rany yimbuji nje gangin gangin
 länggädi nje nono ngwangala ngwadi aar je
 ü'riti ngwulem.”

³⁷ No, giyi'ral giyee 'dar yati ar je dami gwani Kirictu gwanni gwati nje änni. ³⁸ Äny gwicänänü ndi ari yi'ral yere ya'ti yinje ü'ränü ndi änni gwudi Ngwaalu. Ya ru yi'rany ya midi ya yi'rr ya ngweleny ya gweneno ya bigänü ya yiima yere, ³⁹ ya yanni yolala ya yanni yolanu ya gong gere gigi'tinä gidädlä, yere ya'ti ya burni ndi aar nje ü'ränü ndi änni gwudi Ngwaalu gwanni nggwo ndi Yicu Kirictu gwuru Deleny dege.

9

A Bulij rünjiji ngwüjü gwudi Yijiräyil

¹ Äny gwondaja 'didanu ndi Kirictu nggwa'ti gwü'ridi yi'duru a ligor lüny lenggaciny gu aar nyi gu Ligir'im lanni Liju'ru enggaci ndi ari nggwondaja 'di'didanu. ² Ndi ari nggwukanu gwulleny gwani ngwüjü ngwüny ngwuru Ngwüyäwüd a ligor lüny äti dämmä dati nyi gwü'ri'tä yomon reny gwani ngindenga. ³ Ndi ari nyi jada ndi ari adinari nyi ru ligo'ro lüny gwü'täjäär gu ngwünyü nyi 'dünyini ndi Kirictu gwani ngwänggäri, ngindenga liru gilinge güny, ⁴ ngwüjü gwudi Yijiräyil. Ndi ari liru lanni lanija je Ngwaalu yiji yüngün, ngwuje 'täcä näjing gwüngün gwudi Ngwaalu, aar le äti gekajiding yomonanu yonyadu. Aar ape yobo, aar je enggaci awa ndi äpiji Ngwaalinga yobo, aar äti ngwuja'ri ngwaru ngwe Ngwaalu. ⁵ Ngindenga liru ngwügüürnä gwudi Äbräyim, Ijaag na Yagub. A gu di'riny didi Kirictu o'rada gilingeno. Gwanni gwuru Ngwaalu giyi'ralalu pipi'ri'ti a ngwünäjini gwur'tal! Yiru gu.

Bupi gwudi Ngwaalu gwüdünälü

⁶ Äny gwa'ti aru ndi ari ngwuja'ri gwudi Ngwaalu ngwi'dü gidiyängälü. Ndi ari lä'tüdi 'dar lanni liru gilinge gidi Yijiräyil, liru lidi Yijiräyil. ⁷ Ya ndi ari anni raar ngwügüürnä gwudi Äbräyim, liru 'dar yiji yidi Äbräyim. Aar be manni üllini ndi ari, "Gilinge gidi Ijaag giru ga aar urnidi." ⁸ Yä'tüdi ndi ari yiji 'dar yanni

yilinginā ndi Äbräyīm, yiru yiji yidi Ngwaalu, aar be ru yiji yanni yaru ye Ngwaalu, yanni yadi ru gilinge gidi Äbräyīm. ⁹ Yiru giyee yanni yaru ye Ngwaalu ndi ari, “Kaji ganni gigi'tinā nggwadi o'ra nggwa mbuji Jarrang giji ge.”

¹⁰ Giji nggee, Ijaag gwuru gwanni gwuma agu Ribikang aar lengeta ngwänggälä, mbumbu gwegen gwuru gwe'te pu gwani Ijaag gwuru digüürnä dege. ¹¹ A be gaji ganni gica ge Ngwaalu Ribikang ngwuja'ri ngwee, yiji giyee ya'ti gu na linginā aar gu 'ti apu yi'ral yanni yijaw na yanni yiki nunnu a ngwuja'ri ngwee ngwanni ngwuca ngwe Ngwaalu Ribikang aar ani bupi gwudi Ngwaalu gwani äbrī gwüngün. ¹² Ya'ti ani apepe gwe aar be ani nginde gwe gwanni gwati urnidi. Lica Ribikang, “Giji ganni gipana ga ru dīnād didi gwenggen gwanni gwokana.” ¹³ Anaku üllinäär gu ndi ari, “Yagub gwujayiny ngwäy a nyi be Yiju ke ngwäy.”

¹⁴ A ladi be araa? Ngwaalu ngwa'ti dünälo? Bārī ya'ti gu rüdi a'tur! ¹⁵ A lilingidi ndi ari ngwuca Müjäng,

“Diji diny inä danni diny inä

a dinyi gataji düwä danni dinyi gataji düwä!”

¹⁶ Yäy no yä'tüdi ndi ari yi'ral giyee äpinä bupi gwe na yiiru ye yidi diji dümnä, aar be äpinī inä gwe gwudi Ngwaalu 'dogo. ¹⁷ Ndi ari kitabanu, Ngwaalu ngwuca Brawuning, “Nggwallijangala gwani yi'ral giyee, nunnu nyi inggidi yiima yüny

'dunggunga a nunnu ngwüriny ngwüny aar ngwe urnidi ngwaalu 'dar gidiyängälü." ¹⁸ Yäy gu no, Ngwaalu ngwati je diji inä danni dinä na ngwundiyyi liguri danni ding undiyyi liguri.

¹⁹ Gwere 'danggalanu gwuny otacalu ndi ari, "A be ange gwuru ati nje be Ngwaalu gatada yi'ral nono? Ndi ari yärü gwanni gwati äbängini bupinganu gwüngün?" ²⁰ A be nga gwani yärü gwuru diji dümnä ndi gwä'räci Ngwaalinganu? "Gong ganni gige'taar gati otaci dijäälü danni dige'ta ngwuci, 'Nga gwarra miny gu gege'te no?' " ²¹ A be ya'ti manni rüdi ndi ari diji danni dati ga'riji yimuya, däti gu yiima ndi ape gilü ge'te ge'te ngge ga'riji yimuya yidi ngwong ngwanni ngwujaw na yimuya yidi ngwong ngwanni ngwuke?

²² Yiru ye'te ye'te yanni yärrä je Ngwaalu, anni äting yiima ndi inggidi gündä güngün ngwinggidi yiima yüngün, ngwube or'temaja 'dar gwani ngwüji ngwanni ngwapiya gündä güngün ngwanni ngwujalu ngwani dudi. ²³ Yärrüng je giyee nunnu ngwenggaci ngwüjü ngwanni ngwinädäng je näjäng gwüngün gwanni gwirälü ngwanni ngwuming je mädiniiyi ngwuje ja'rima gwani näji. ²⁴ 'Di alanga 'to lanni liming je urnidi, lä'tüdi Ngwüyäwüd jücü, aar je be urnidi 'to lanni liru Garany. ²⁵ Anaku aru gu Ngwaalu kitabanu gidi Uja,

"Lanni lä'tüdi ngwüji ngwüny, linje urnidi
'ngwüji ngwüny'

na lanni la'ti aar je ämnä, linje urnidi 'lünü
lanni lämnä nje.' ”

26 Na,

“Ya ji ngwaalu ngwe'te ngwe'te anaku caar je gu,
'Ngaa lä'tüdi ngwüji ngwüny,'
la aar je urnidi, 'yiji yidi Ngwaalu ngwanni
ngwumidu.' ”

27 Ajaya gwuru dijir, gwondaju ngwuja'ri ngwe
ngwani ngwüji ngwudi Yijiräyil ndi ari,
“Anni ngwüji ngwudi Yijiräyil onyadi aar ru
nono dijicirä didi dibirta,
ngwa gilängidini 'dogo guuwa gooko.

28 Ndi ari Deleny dadi pi yelenya yüngün
puprang ngwuje mbüdiyü gidiyängälü.”

29 Anaku aru gu dijir dani Ajaya gwerre ndi ari,
“Adinari Deleny diru yiima diminje 'ti gätjänä
gilingalu,
alanga laadi ru nono Jaduming, laadi o'ranni
Gamurang.”

*Ngwüji ngwudi Yijiräyil ngwa'ti ämnä Ng-
waalu*

30 A ladi be araa? Ndi ari lanni liru Garany
lanni la'ti linya dünängälü, gwuma aar gu olati,
dünälü gwanni gwindi ämnä gwe Ngwaalu. 31 A
be ngwüji ngwudi Yijiräyil ngwanni ngwulinya
yobo yidi dünälü, gwuma aar gu 'ti olatu. 32 Ange
gwuru? Nunu gwa'ti aar linynya ämnä gwe
Ngwaalu, aar be linynyi nono ma aar ani yiiru ye.
Lima obalu “kimle gidi obalu.” 33 Anaku üllinäär
gu gwani Kirictu ndi ari,

“Arnganar, äny gwuge'ta gimle ndi Jäyün ganni gati gäbīci ngwūjū aar obalu,
 äny gwuge'ta ngwur'da ngwanni ngwadi gäbīci ngwūjū aar apalu pi'rijur aar i'di,
 na nginde gwanni gwa ämnäci ngindeng, gwa'ti gwa yaaru ape a'tur.”

10

¹ Lani ngwänggäri, bupi gwudi ligor lüny na otaci Ngwaalingalu gwüny, gwani ngwūji ngwudi Yijiräyil nunnu aar gilängidini. ² Äny gwinggidu gwani ngindenga ndi ari lati 'ri yigoranu gwani Ngwaalu a be 'ri gwudi yigor yegen gwa'ti äti beberenganu. ³ Anni aa'ti aar lingidi dünälü gwe yorto ye ngwaalinga ndi ari gwati ila Ngwaalu aar be bupi ndi ärrī gwu'ren gwudi yigor yegen, aar 'ti 'dengenaca dünängälü gwudi Ngwaalu. ⁴ Ndi ari Kirictu gwuru medadi gwudi yobo, nunnu ngwüdünüyī dijälü danni da änni 'dunggün.

Gilang gwani ngwūji 'dar

⁵ Müjä gwullu gwani dünälü yobo ye ngwari, “Diji danni dadi ärrī yi'ral giyee ying ye be mbuji miding.” ⁶ A be dünälü gwanni gwīndi änni gwe Ngwaalu gitab garu nu, “Aa'ti aru giligoranu, ‘Yärü gwanni gwa allu kerala?’ (Ndi ari aar ülljä Kirictungalu.) ⁷ Ya ‘Yärü gwanni gwa üllī kibü'rīl?’” (Ndi ari aar allija Kirictung ngwūjänü ngwanni ngwayu.) ⁸ A be gitab garaa? Garu, “Ngwuja'ri ngwo gito gito 'dungguna,

ngwo ngwulemanu na giligoranu lunga,” ndi ari, ngwuja'ri ngwuru ngwudi änni Ngwaalu ngwanni ngwati nyii ngwe ondaci ngwüjü. ⁹ Ndi ari manari nga gwuma 'täjälü ngwulem ngwe ngwunga ndi ari, “Yicu gwuru Deleny,” na nga änni Ngwaalu giligoranu ndi ari nginde gwuma Ngwaalu 'di'riyälü giyi'ranyanu, nga gwa gilängidini. ¹⁰ Ndi ari ligor le lunga lämnä le Ngwaalu la ang düniyälü na 'täjälü gwudi ngwulem ngwunga nga gwa gilängidini. ¹¹ Anaku üllinäär gu kitabanu, “Diji dere dannu da ännici ngindeng da'ti da yaaru ape.” ¹² Ndi ari Ngwaalu gwati 'ti utanu ndi ari ndee diru Diyäwüd na ndee diru Garany, ndi ari Deleny de'te de'te diru Deleny didi ngwüji 'dar, lating je onjaci 'dar aar nänü lanni lati urnidi 'dünggün. ¹³ Ndi ari, “Diji dannu dati urnidi ngwüriny ngwudi Deleny, da gilängidini.”

¹⁴ Awa aar be urnidi ngindeng gwanni gwa'ti aar gu ämnä? Na awa aar be änni nginde gwa'ti aar gwe 'dingina? Na awa aar 'dingini la'ti aar je ondacu? ¹⁵ Na awa aar be ondaci ngwüjü ma aar je 'ti ükäjä? Anaku üllinäär gu, “Yijayi gu kang giyora yidi ngwüji ngwanni ngwati apa ngwuja'ri ngwanni ngwujaw!”

¹⁶ A be, ngwüji ku ngwudi Yijiräyil ngwuma 'ti ämnä ngwuja'ri ngwanni ngwujaw. Ndi ari Ajaya gwuru dijir gwaru, “Gwani Deleny, yärü gwanni gwuma änni ngwuja'ri ngwäri?” ¹⁷ Yäy no, yilinginna ndi ari änni Ngwaalu gwati ila

10:8 10.8 Täjiniyā 30.14 **10:11** 10.11 Ajaya 28.16 **10:13**
 10.13 Yüwīl 2.32 **10:15** 10.15 Ajaya 52.7 **10:16** 10.16 Ajaya
 53.1

'dingini gwe ngwuja'ri, na ngwuja'ri ngwati aar je 'dingini ondaji gwe gwani Kirictu.

¹⁸ A be nggwutalu. Ngindenga li'dingina? Yäy 'da li'dingina. Ndi ari gitab garu nu,
 “Dulu degen di'tüdi ngwubadalu 'dar
 gidiyängälü
 a ngwuja'ri ngwegen olati ngwüjü 'dar
 gididlä.”

¹⁹ Nyi o're nyi utalu, Ngwüji ngwudi Yijiräyil ngwa'ti lingidi ngwuja're? Gwerre gwerre, Ngwaalu ngwondaja kitabanu kaji gidi Müjä ngwari,

“Äny gwa je iye yigoranu ngwüji ngwe ngwucaar je ngwa'tüdi ngwüji,
 nggwa je apiyi güündä ngwüji ngwe ngwa'ti lingidi.”

²⁰ Na dijir dani Ajaya di'ranu ngwari,

“Lanni la'tiny minä, liminy mbuji
 Lanni la'tiny le utalu, liminje 'täci ligo'ralu lüny.”

²¹ A be gwani ngwüji ngwudi Yijiräyil, a be Ngwaalu ari,

“Äny gangin gangin ligeraci nje guy
 lanni linyurtanu aar ü'rü ngwänänü.”

11

Ngwüji ngwudi Yijiräyil ngwänädi Ngwaalinga

¹ Nyi be utalu ndi ari, Ngwaalu ngwu'donya ngwüjü ngwüngün ngwuru Yijiräyile? Bari ya'ti

gu rüdi a'tur! Äny nggwee gwuru Djjiräyil 'to gwuru gilinge gidi Äbräyim g'ilü gidi Biniyämin. ² Nggwadi ari Ngwaalu ngwa'ti 'donya ngwüjü ngwüngün ngwanni ngwülingiding je ngwuje äbrü gwerre. Ngaa la'ti lingidi ngwuja'ri ngwanni ngwaru ngwe gitab gidijir dani İliyä anni mung päci Ngwaalingalu yi'ral ye yiki yanni yärrär je ngwüji ngwüngün ngwudi Yijiräyil ngwari, ³ "Gwani Deleny, lima 'rineye ngwüjirä ngwunga a lima pä dagadalu mbüny dunga, äny nggwo be gwudayinalu gwe'te pu 'dogo gilo be lari liny 'rineye!" ⁴ A be yiru ange yanni yima ye Ngwaalu ci? Gwuming ci, "Gilo ligi'tininjalü liru ngwüü'ri kwo'ra tä'rül (7000) la'ti kwucu ngwaalingalu gwuru 'tur ngwani Baal yirku ye a'tur." ⁵ Yiru gu 'to no gwenene kaji nggee, gilo lanni li'dü guuwalu läbrä je Ngwaalu yimi'rü ye. ⁶ A be manari yi'ral giyee yäpinä yimi'rü ye no, ya'ti ba be ani ndi ari yäpinä apepe gwe. Adinari aar ru apepe gwe, ya'ti a be yaadi ani yimi'rü.

⁷ Yiru be ange? Ndi ari yanni yilinya je ngwüji ngwudi Yijiräyil gwulleny ya'ti aar gu olatu, a be lanni läbrä je Ngwaalu yima aar gu olati. A be loko a je Ngwaalu undiyi giyi'ra, ⁸ anaku üllinäär gu ndi ari,

"Lätädi je Ngwaalu ligor liru gidingol,
na ngwäy ngwati 'ti ombajidalu
na ngwäni ngwati 'ti 'dingina,
'di gomon gidi gweneng."

⁹ A Däwüd gwullu ngwari,

11:2 11.2 1 Jämüwil 12.22; Mäjimür 94.14 **11:3** 11.3 1
Ngweleny 19.10 **11:4** 11.4 1 Ngweleny 19.18 **11:8** 11.8
Täjinäy 29.4

“A ngwümbür ngwegen ngwudi eny ru
 ngwü'rimün aar je acaji aar ru ngwü'dibä
 aar gu i'däti,
 aar ru gimle gidi obalu aar gu obalu aar gu
 rerani

¹⁰ a ngwäy ngwegen rimī nunnu aa'ti lombaji-
 dalu,
 a aar ape ngwu'ranu ngwegen gwani dīrbä
 giyomon 'dar.”

¹¹ Äny gwo're gwutalu ndi ari, ngindenga lima
 obalu lima i'dädä gweere? Bāri a'tur! Aar
 be manni ru ndi ari, nyurtanu gwegen gwuma
 äpījä ngwüjü ngwuru Garany gilanging nggwee
 gwiya ngwüjü ngwudi Yijiräyil yigoranu aar
 gilängidini 'to. ¹² Ma be ari nyurtanu gwegen
 gwuma ru bile gwupa gwudi didlä na i'di gwegen
 gwuma ru bile gwupa gwudi Garany, ya be ru
 'tanaa yani bile gwegen manari lima mbuti!

¹³ Äny nggwo ndi a je ondaci liru Garany.
 Ndi ari anaku ru nyi gu doo'ra dükajäär ngwüji
 ngwuru Garany, äny gwiringinä gu giyiru yüny
¹⁴ nunnu nyi ye ge'taji ndi gwogaji ngwüjü
 ngwüny a je yigor enyanu nje gilängidiyi loko.
¹⁵ Ma be ari 'dünyini gwegen gwuma ru gay gidi
 o'rajidiyi didläyü, ma be ari gwuma aar änni,
 ya be ru 'taa? Yati be yani midi gwudi ngwüji
 ngwanni ngwayo? ¹⁶ Manari ngwülä ngwati
 äpini gu'ru gooko aar ru yula yiru yi'ra aar je
 gätiji Ngwaalingalu aar ju'ri, ya be ru ndi ari
 ngwülä ku ki'du ngwuju'ru. A manari ngwuwa

ngwudi da'ri ngwuju'ru, yii'rina yidi da'ri yiju'ru 'to.

¹⁷ Yii'rina yoko yidi diminīti danni dikwudinā yani Ngwüyāwūd, yima agirti aar apa yi'rina yidi diminīti diru durdina aar je gu midiniyi. Nga nga liru lanni liru Garany liru nono yii'rina yidi diminīti danni diru durdina lanni gilo limidinā gwenene ngwuwa ngwe'te pu ngwudi diminīti danni dikwudinā. ¹⁸ Aa'ti be nga gwiringinālā giyii'rina giyoo. Ma ang iringini, nga je be diwayini giyee ndi ari, nga gwā'tūdi gwudege'daja ngwuwala gwudi diminīti danni dikwudinā, a be ngwuwa ru ngwudege'dajanga. ¹⁹ Na manari nga gwaru, "Yii'rina yāgirtinā mbūny nunnu aar nyi gu midiniyi!" ²⁰ Yāti gu ngwāyānū! A be yāgirtinā gwani nyurtanu gwegen ndi āmni Ngwaalu aar gu be mātīnālū gwani āmni Ngwaalu gwunga. Aa'ti be nga gwa ru di'donggal aar ang be yedeny eny. ²¹ Ndi ari manari Ngwaalu ngwa'ti gābīcā yi'rina yidi diminīti danni dikwudinā aar jalu, gwa'ti gwa ang gābīcī ndi jalu ma ang gatu āmning Ngwaalu mbūny.

²² Diwayina be jaying liguri na ojemeng yi'ral gwudi Ngwaalu. Ndi ari ojeme yi'ral gwūngūn ngwūji ngwanni ngwuma nyurtanu na jayi yi'ral gwūngūn 'danggalu manari nga limātīnālū ndi jayi liguri gwūngūn. Ma gu 'ti mātīnālū, nga 'to gwa āgiritinī mbūny. ²³ Na nga diwayini ndi ari adinari ngwūji ngwudi Yijirāyil gwuma 'ti ju ndi dirlele aar nyurtanu ndi āmni Ngwaalu, ladi je Ngwaalu midiniyi gidiminīti, ndi ari Ngwaalu ngwāti yiima nding je midiniyi mana. ²⁴ A

be 'dar giyee, manari lü'rüdä a je nga nga liru Garany gidiminiti diru durdina liru 'ter ara je midiniyi gidiminiti danni dikwüdaär, ya be ru 'tanaa Ngwaalu ndi ape ngwüjü ngwudi Yijiräyil ngwanni ngwuru yii'rina yidi diminiti danni dikwüdinä ngwuje midiniyi gidiminiti danni diru nanni gwegen?

Ngwüji 'dar ngwinädi Ngwaalinga

²⁵ A be lani ngwänggäri, äny gwa'ti minä ndi ari ngaa 'ti lingidi yujimida ye'te giyee yanni yändälü yima je Ngwaalu 'täjälü gweneno nunnu aa'ti ngaa la piyi yigo'ro yalu, ndi ari ngwüjü ngwoko ngwudi Yijiräyil ngwundi giyi'ra nunnu 'di a yi'ra yidi ngwüji ngwuru Garany ändä. ²⁶ A no ngwüji ngwudi Yijiräyil 'dar ngwa gilängidini anaku üllinäär gu kitabanu ndi ari,

“Gilang gwadi ila ngwaalu gwani Jäyün,
nginde ying je äbräjäälü mbüny yanni yä'tüdi
drü didi Ngwaalu ngwügüurnä ngwudi
Yagub.*

²⁷ A gekajidi gwüny gwuru nggwee ngindenga le manari liminje äbräji keng gwegen.”

²⁸ A be yanni yani ngwuja'ri ngwanni ngwujaw, ngindenga liru güwän gidi Ngwaalu gwani jayi gwalu a be giyi'ral yani äbrä gwe-gen gwanni gwäbrä je gwe Ngwaalu, ngindenga liru ngwüji ngwanni ngwämnäär je gwani ngwuja'ri ngwanni ngwuca je ngwe Ngwaalu

* **11:26** 11.26 Yagub ngwüriny ngwüngün 'to gwani Yijiräyil ngwucajaar gu ngwüjü ngwüngün. **11:27** 11.27 Ajaya 59.20-21; 27.9; Ärmiyä 31.33-34

ngwügürnä ngwegen. ²⁹ Ndi ari urnidi na angidaji gwudi Ngwaalu ngwa'ti äti o'rang gwodan a'tur. ³⁰ Nono nga nga je, gwele gwerre, ngaa liru ngwüji ngwünyürtijä Ngwaalinganu, nga nga liru ngwüji ngwuru Garany, lima be mbuji inäng gwani nyurtanu gwudi ngwüji gwudi Yijiräyil. ³¹ No gwenene 'to ngindenga lani ngwüji gwudi Yijiräyil lima be nyurtanu nunnu ngindenga 'to aar je inä gwani inä gwanni gwuma aang mbuji Ngwaalu. ³² Ndi ari Ngwaalu ngwügäbica ngwüjü 'dar giyirna yani nyurtanu, nunnu 'dar aar inä ngindeng.

Ortada

³³ Yäy 'da ombaja 'di olenganu gwudi irälü gwani yibegeng na bebere gwudi Ngwaalu!
 Obalu gwüngün gwola guyanu
 na gay güngün gola ngwaalinganu ndi mbüjini!

³⁴ Ndi ari gitab garu nu,
 “Yärü gwanni gwülingidi ya'rany ye yoorta ngwaalinga yidi Deleny?
 Na yärü gwuru gwanni gwuma ru dibegeng düngün?”

³⁵ “Yärü gwere a'tur gwanni gwätädi Ngwaalinga gony gere
 nunnu a Ngwaalu gwä'räci?”

³⁶ Ndi ari nginde gwuru gwuge'ta yi'ralalu 'dar na yi'ral 'dar giyo 'dünggüngün na yani nginde.
 A näji gwüngün ru giyomon pipi'ri'ti! Yirugu.

12

Ellele gwanni gwuyang ndi Yicu

¹ Yäy gu no, nggwa je päcälü lani ngwänggäri gwani inä gwudi Ngwaalu ndi ari gätijär Ngwaalinga ngwanginalu ngwalu aar ru mī'rini nono gwanni gwumidu gwuju'ru gwüjädi Ngwaalinganu nunnu ngwuru gwani äpiji Ngwaalinga yobo yidi ligi'rīm. ² Aa'ti ba be ngaa lelelle nono ngwüjü gwudi didlä ndee ngaa be gwalli yigo'ro yalu ndi gwürli ya'ranya yalu. Ngaa burni ndi lenge buping gwudi Ngwaalu nggwo ne gwanni gwujaw, gwüjädanü ngwumbuti. ³ Yimi'rü ye yanni yätädäär nje nyi ru doo'ra dükäjäär, nggwa ondaci dijü de'te de'te ndi ari aa'ti nga gwa piyi ligo'ro lunga ndi ari nga olanala, nga be iriyi ngwäyälü giligo'ro lunga gwanni gwindi kayalu gu'ru ge gidi änni Ngwaalu ganni gätädärängä Ngwaalu. ⁴ Anaku diji de'te de'te däti ngwangina ngwe'te pu aar be onyadi yerelanu, na yerel giyee ku yati 'ti apu yiiru ye'te ye'te, ⁵ yiru gu 'to ndi Kirictu ndi ari a lonyadu ngwanginu ngwe'te pu, alanga ku liru yerel yacidu gwüpäng. ⁶ Langidaci nje rung rung yimi'rü ye yätädäär nje. Manari diji dangidacaar ndi alliji yijirä ngwuje ape anaku äting gu ämning Ngwaalu gwüngün. ⁷ Ma diji ru dati äpiji ngwüjü yiiru, ngwuje ape, ma doorta ru, ngwape yorta yüngün. ⁸ Mung ru gwanni gwati or'temaji ngwüjü ngwuje or'temaji. Mung ru gwanni gwati gendaji guy gwani li'ter, ngwugendaji ligor le. Mung ru gwanni gwuru gi'ra ndi okta ngwüjü, ngwuje okta gwundu ngwäy.

Mung ru gwanni gwati ngwüji inä, aar inä ligor le lijayanu.

Ämnî

⁹ Ma ämnî ji, ngwube ru 'didanu. Ara je yi'ral ke ngwäy yanni yiki ngaa mätinälü giyi'ral yanni yijaw. ¹⁰ Arnganajidar ndi ämnäjidi yengga. Ngaa ätäjidi denyajiding gwupana giyigo'ro yalu. ¹¹ Aa'ti ngaa la ayi nono nga be 'ri giligir'im, ngaa äpiji Delenya yiiru. ¹² Ngaa jayanu lige'taja Ngwaalu, ngaa määtä yiguri gidirbänü, ngaa mätinälü ndi otaci Ngwaalingalu. ¹³ Ngaa emadi ngwüjängä le ngwudi Ngwaalu gwanni ngwuru ngwuwayi. Jädär ndi äpiji ngwüjü yirnü.

¹⁴ Onjacar je lanni lati a je übinälü. Onjacar je aa'ti la je gu 'täji ngwünyü. ¹⁵ Jayaranu ngindenga le lanni lijayanu, ngaa le runi lanni lirunu. ¹⁶ Jaralu lamatanu. Aa'ti ngaa la piyi yigo'ro yalu ngaa be okeye yigo'ro yalu ngaa le ubidanu lanni lijalu gidiyängälü. Aa'ti ngaa le engga yigo'ro yalu libebera.

¹⁷ Ma aar je yi'ral mbuji yanni yiki, aa'ti ngaa la gwalli dämjä ngaa be undi ngwäy ndi a je ärrî yanni yijaw ngwäyänü ngwüji 'dar. ¹⁸ Ma gay ji ma aang burni kuy galu, adataralu ngwüji ngwe 'dar. ¹⁹ Lani ngwumaad, aa'ti ngaa la gwalli yi'ra ngaa be gäbiciji Ngwaalinga gündä ndi ari yüllinä ndi ari Deleny daru nu, "Yüny ru ndi gwalli yi'ra, äny gwuru gwadi gwalli dämjä."

²⁰ Aar be ru manni ndi ari,
"Manari güwän gunga giti ngwamanu, ätädi ngweny,

ma ngwäädä eny, ätädi ngwüyi.
 Manari yima je ärrī giyee, yani ndi ari gwu-
 macanga ligä liru yirang ki'rala güngün.”
²¹ Aa'ti ngaa la gäbici yi'ral yanni yiki ndi aar je
 dami, ngaa je be dami yi'ral ye yanni yijaw.

13

'Dengenaci ngwelenya

¹ A ngwüji 'dar 'dengenaci ngwelenya ngwanni
 ngwo ngwapu yelenya yere yanni giyo yindi, ndi
 ari yelenya 'dar, yindi Ngwaalu. Yeleny yanni
 yindi gweneno, Ngwaalu ngwuru ngwuge'te je.
² No, gwere gwanni gwa nyürtiji yelenyanu,
 nginde gwünyürtijä gege'teng gwudi Ngwaalu
 a lanni lati nyurtanu, la aar je obalu. ³ Ndi
 ari ngwüji ngwanni ngwati apepe yi'ral yanni
 yijaw ngwati je 'ti yedeny iti ngweleny aar be
 ru lanni lati apepe yi'ral yanni yiki lanni lati je
 yedeny eny ngweleny. A gwunana ndi aar ang 'ti
 yedeny iti ngwelenye? Ärrī je be yanni yijaw la je
 ngweleny orta. ⁴ Ndi ari deleny diru dinäd däpijä
 Ngwaalinga yiiru yanni yijaw yani nga. Ma be
 ari nga gwati ape gwanni gwuki, aar ang yedeny
 eny, ndi ari deleny dati 'ti 'tüyä ngwuja'ralu
 ngwulemanu 'dogo a'tur. Ndi ari nginde gwuru
 dinäd däpijä Ngwaalinga yiiru, däti yiima ndi
 obalu diji danni dati apepe gwanni gwuki gwani
 güündä gidi Ngwaalu. ⁵ Yäy gu no yojema ndi
 aar ang yedeny eny nga 'dengenaci ngwelenya,
 gwani obalu gwudi Ngwaalu na gwani ligor
 'to. ⁶ Yiru giyee yanni yati a je gäbici ngaa je

be gi'tüji 'to dulba. Ndi ari ngweleny ngwuru ngwinäd ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwugwuja yiiru yegen. ⁷ Ätädär dijü gu'ru güngün. Ma dulba ru, ge'ta. Ma goola ru, ge'ta. Ma denya ru, aar je denya, ma näji ru aar je näji.

Ämni gwanggalu

⁸ Aa'ti ngaa lätäjidi dämjä nono dere ngaa a be ämnäjidi ru. Ndi ari gwanni gwati ämni gwenggen, nginde gwuma mbutiyi yobo. ⁹ Ndi ari ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu ngwaru nu, "Aa'ti nga gwa mi'ri ngwäyänü, aa'ti nga gwa 'rinyidi, aa'ti nga gwa ape yu'rimi, aa'ti gong gang aranu." Ngwuja'ri ngwee 'dar na ngwuja'ri ngwere mana ngwanni ngwo, ngwurkudu ngwuja'ri ngwee ngwaru, "Ämnä gwanggalu nono ati a gu ämni ligo'ro lunga." ¹⁰ Ndi ari gwanni gwati ämni gwenggen gwating 'ti akana nono, no ämni gwuru mbutiyi gwudi yobo 'dar.

¹¹ Giyi'ral giyee 'dar, ngaa lilingidi ndi ari gaji giru nggee ganni gadi ge 'rita giyar. Ndi ari gaji ganni gadi aar nje Ngwaalu gilängidiyi gima jani gito 'dengge kaji ganni gämnär ge Ngwaalu. ¹² Ngwaalu ngwuma ji gito ndi u'ri, a lingen anda ar be gatani yiiru yidi dirim ar gwodananu ngwäbländi ngwe ngwudi buri ar ji mama ar dugidi yi'ralinga le yanni yiki. ¹³ Ar eellele eelleng gwanni gwüdünälü nono ngwüji ngwändi gilingenalu. Aa'ti ya ji yani yi'rinyinä yidi rläli na yütä, yijin na yidigany, kadi na

yi'rinya. ¹⁴ Ngaa be manni ülläni Yicu Kirictung nono ati gu diji ülläni direda, aa'ti ngaa la ji ndi iräji ngwäy kay gidi gwuji ami'rang gwudi drü dannı diki.

14

Aa'ti nga gwa obalu gwanggalu gwe

¹ Ämnär gwanni gwami'ratu ämning Ngwaalu, dege'dajar aa'ti dang de obalu ngwuja'ri ngwüngün. ² Gwe'te nggwo gwati engga ämnä gwe Ngwaalu gwüngün ndi ari ya'ti yere ndi ünnici ndi eny ngwonyalu 'dar, a be gwe'te gwanni gwami'ratu ndi ämnä Ngwaalu gwüngün, gwati engga ndi ari ngweny danyä 'dogo. ³ Diji dannı dati eny ngwony 'dar, aa'ti da ci gwenggenalu mireny gwanni gwati 'ti iti ngwony 'dar. Na gwanni gwa'ti iti ngwony 'dar aa'ti gwa gwobalu gwenggen gwanni gwati eny ngwonyalu 'dar, ndi ari gwuma Ngwaalu ämnä. ⁴ Nga gwani yärü ndi obalu dinädä de didi diji di'ter? Gidoorta düngün, gwümätinälü ya gwı'dü, gwa mätinälü, ndi ari Deleny däti yiima ndi mätiniyalü.

⁵ Diji de'te ndo dati engga gomon ge'te giju'rana komon gi'ter, a de'te 'to engga ndi ari yomon 'dar yubidanu. Gäbicär be a diji de'te de'te icinänü ngwuja'ri ngwe ngwüngün ngwaru ngwe. ⁶ Gwanni gwati engga gomon ge'te giru 'ter nggu ru gwani Deleny. Diji dati eny ngwüdi ngwating je eny gwani Deleny ndi ari gwati gu ci Ngwaalinga yäy 'tu. Nginde gwanni gwati inyini ndi eny ngwony ngwere, gwati gu ru gwani

Deleny na nggu ci Ngwaalinga yäy 'tu. ⁷ Ndi ari diji dere da'ti dati midi gwani ligo'ro lüngün jücü na dere da'ti dati ayi gwani ligo'ro lüngün jücü. ⁸ Ma ar midi, ar midi gwani Deleny na ma ar ayi, ar ayi gwani Deleny. No manari a limidu, a manari a layu, alanga lidi Deleny liru. ⁹ Yiru giyee ndi ari Kirictu gwayu ngwo're ngwumidu gwani yiiru giyee, ndi ari ngwuru Deleny didi ngwüji ngwanni ngwayu na ngwanni ngwumidu. ¹⁰ A be nga, nga gwarra ati ang be obalu gwanggalu gwe? Ya nga gwarra ati ang ci gwanggalalu mireny? Aar be ru ndi ari alanga 'dar laji la dünäci didu'ralu didi Ngwaalu ndi aar nje otacalu. ¹¹ A yüllinä ndi ari Deleny daru nu, "Didanu anaku midiny gu, yirku 'dar yaji yiny jürbäcälü, ngwungla 'dar ngwaji ngwa ortada Ngwaalinga." ¹² Yäy gu no alanga 'dar, a laji la enggaci Ngwaalinga yi'ral yidi yigo'ro yegen.

Aa'ti nga gwa gäbici gwanggalu ngwä'di giyi'ral yanni yiki

¹³ Yäy gu no ar be dünäji ndi obajidalu. Ar be manni ge'te ndi ari aa'ti a gwa ru gimle nga millici gwanggalu kayanu. ¹⁴ Äny gwülingidi nyi icinänü 'di'didanu ndi Deleny dani Yicu, ndi ari ngwong ngwere ngwa'ti ngwudi eny ngwürngü gwu'ren. A be manari diji dere dima engga ndi ari gong girngü, ga be rngi 'dünggün jücü. ¹⁵ Manari yanni yati a je eny yati gäbici gwanggalu ngwäni nono, apepe gwunga gwa'ti äpinä ämnä gwe Ngwaalu. Aa'ti eny gwunga

gwa geraji ämning Ngwaalu gwudi gwanggalu ndi ari Kirictu gwayu gwani nginde. ¹⁶ Aa'ti nga gwa gäbici yi'ral yanni yati a je engga yijaw a ye ngwüji ondaji ndi ari yiki. ¹⁷ Ndi ari yeleny yidi Ngwaalu ya'ti ani eny na iyï, aar be ani dünälü, adatalu na jayanu Giligi'rim lanni Liju'ru. ¹⁸ Ndi ari diji danni dadi äpiji Kirictu yiiru no, diru danni dati jada Ngwaalinganu a de ngwüji gwallini.

¹⁹ Yäy gu no, ar be undi ngwäy ndi ärrï yi'ral yanni yati apa adatingalu ar ye oda yigo'ro yege.

²⁰ Aa'ti pädi yiiralu mbüny yidi Ngwaalu gwani eny! Ngwong ngwudi eny 'dar ngwujaw. Aar be ke manari nga gwuma eny gony ganni gadi gäbici diji ngwobalu. ²¹ Yijayana aa'ti nga gweny ngwüdi nga iyï di'rica ya nga ärrï yi'ral yere yanni yadi gäbici gwanggalu ngwi'di.

²² No yere yunga yanni yämnä gu giyi'ral giyee, gäbicä je aar ji giligo'ro lunga na Ngwaalu. Gwonjacaar gwanni gwa'ti übidälü giligo'ro lüngün mung ärrï yi'ral yanni yänggädng je yijaw. ²³ A be gwanni gwati ngwaalu aci nono ndi eny gwüngün, gwa obalu mung eny, ndi ari gwa'ti iti ligor le lämnä Ngwaalu, a yanni yati 'ti äpinä ämni gwe Ngwaalu, yiru yanni yiki.

15

¹ Alanga lanni gilo lojema nono ndi ämni Ngwaalu, ar je geraci läni lanni gilo li'dü i'ding gwudi ami'rati ndi ari aa'ti yigo'ro yege yinje jadanu. ² A be alanga 'dar, ati diji miniji gwenggen yi'ral yanni yadi jadanu gwani jayi gwegen nunnu ar ojemeye nono. ³ Ndi ari 'di ndi

Kirictu giligo'ro lüngün la'ti jädänü a be gitab ari, “Lo gwudi ngwüji gwanni gwüllüdäär gwe Ngwaalinga, gwuminy i'dä nono.” ⁴ Ngwuja'ri 'dar ngwanni ngwüllinä luubu, ngwüllinä ndi ari aar nje enggaci ar äti ge'tajing ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwuju kitabanu ngwani mäti liguri na or'temaji.

⁵ Ara je Ngwaalu ätäda mäting liguri na or'temaji ara je ätä gekajiding gwüpäng anaku gwuja gu Yicu Kirictung. ⁶ Nunnu ligor le le'te pu na ngwuja'ri ngwe ngwulemanu ngwe'te pu, ngaa näji Ngwaalinga ngwuru Papa gwudi Deleny dege dani Yicu Kirictu.

Ämnäjädär

⁷ No, ämnäjädär gwani näji Ngwaalinga anaku ma ara je gu Kirictu ämnä. ⁸ Ndi ari nggwa je ci Kirictu gwuru dinäd didi Ngwüyäwüd ngwaalu gwudi ngwuja'ri gwudi Ngwaalu ngwanni ngwuru 'didanu, ngwügäbici ngwuja'ri ngwanni ngwuca ngwe Ngwaalu papang je aar äti ngwäyänü. ⁹ Nunnu ngwüji ngwanni ngwuru Garany, ngwaji ngwa näji Ngwaalinga gwani inä gwüngün. Anaku aru gu Däwüd kitabanu ndi ari,

“Yäy gu no, nggwa ang ortada ngwüjänü ngwuru Garany,
nyi elngaji ngwüriny ngwunga.”

¹⁰ O're aar ari,
“Jayaranu lanni liru Garany ngwüjüngä le ngwüngün.”

11 Na o're aar ari,

“Ürtädär Delenya nga nga 'dar liru Garany,
na ngwüji 'dar, elngajar ngindeng ngaa or-
tada.”

12 Na 'to dijir dani Ajaya ari,

“Guuwa gیلانگیر lidi Yici ga 'tüdä
nginde gwanni gwa 'di'ra ngwümäätä
ngwüji giyen,

gwa gu ngwüji ngwuru Garany ge'taji.”

13 Ara je gu Ngwaalu ngwanni ngwuge'tajar gu
onjaji jayinganu na adatalu anaku ämnäcä gu
nunu ara je gu ge'taji ji gwirälü yiima ye yidi
Ligi'rim lanni Liju'ru.

Bulij gwapu yiiru ngwüjänü ngwuru Garany

14 Äny giligo'ro lüny gwicänänü lani
ngwänggäri ndi ari ngaa lapu gwonyadu
gwujaw ngaa lenge bebereng 'dar ngaa äti yiima
ndi olajidi 'to. 15 Äny gwu'ranu gwulleney ngaa
je üllijä ngwuja'ri giyi'ral yoko nunnu ngaa je
gu diwayiniyi, ndi ari yimi'rü ye yanni yätädäär
nje Ngwaalu 16 'di nyi ru dinäd didi Yicu Kirictu
ngwüji ngwuru Garany. Nyi ape yiiru yidi
yir'dal ndi ondaji ngwuja'ri ngwe ngwanni
ngwujaw ngwudi Ngwaalu nunnu a ngwüji
ngwuru Garanyu ru gatalu gwanni gwüjädi
Ngwaalinganu a je Ligi'rim lanni Liju'ru ju'riyi.

17 Yäy gu no, äny gwujayanu ndi Yicu Kirictu
ndi äpiji Ngwaalinga yiiru. 18 Ngwa'ti gwa
ädinä ndi ondaji yi'ral ye yere 'dogo yanni yima
je Kirictu mbutiyi äny gwe ndi okta ngwüjü

ngwuru Garany ndi 'dengenaci Ngwaalinga ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwuminy ngwe ari na yiiru ye yanni yiminje ape. ¹⁹ Ape gwe yiima yidi yi'remna na allalu ndir na yiima ye yidi Lig'i'rim. No, äny gwondaca ngwüjü ngwuja'ri ngwanni ngwujaw 'tu'tu Üräjälim 'di aar obani ngwaalu ngwani Alirkun, nyi gu gwondaja ngwuja'ri ngwudi Kirictu ku. ²⁰ Äny gwati arnga giyomon 'dar ndi ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwaalu ngwanni ngwa'ti gu ngwüji lingidi Kirictung nunnu aa'ti nggwa oda kidingo ganni gige'ta diji di'ter. ²¹ A be anaku ullu dijir dani Ajaya kitabanu gwani Kirictu ngwari, "Lanni la'ti aar je ondaca nginde gwe la engga, na lanni la'ti 'dingina nginde gwe la lenge." ²² Yiru giyee yanni yigäbiciny nyi 'ti be burna yomon yonyadu ndi ila 'danggalu.

A Bulij ge'ta ndi ele Ruma

²³ A be gwenene, ngwaalu ngwere ngwa'ti ba be ndi nyi gu ape yiiru ngene. A anni jädi nyi gu 'tu'tu ngwüdläyü ngwonyadu ndi ila nga je engga. Äny gwuge'ta gu ndi a je engga ²⁴ minyi ila nggwadi ele Ajipaniya. Äny gwuge'taja ndi ila 'danggalu nyii gendaci guy gidilä ndi ele Ajipaniya manari a lima acajidi lamanu yomon cong. ²⁵ Äny gwenene nggwo kay nggwadi ele Üräjälim nyi äpiji ngwikirijinä yiiru ngenone. ²⁶ Ndi ari ngwikirijin ngwudi Majiduniyang na Akayiya ngwujayanu ndi imäjidi ngwuy aar

gataji ngwengga düwä ngwanni ngwuru ngwuwayi Üräjäliming. ²⁷ Lanni liru Garany lijädi gu ndi aar je ärrä giyee na 'didanu yiru dämjü 'denggen gwani Ngwüyäwüd. Ndi ari manari Ngwüyäwüd ngwuru ngwäpjä ngwüjü ngwuru Garany ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi onjaci gwudi ligi'rim, yiru gu 'to dämjü ngwüji ngwuru Garany emadi Ngwüyäwüd ngwe onjaci gwegen gwe gwudi lingeno. ²⁸ No manari äny gwuma medaja yiiru giyee, minyi gu lenge ndi ari yima aar je ape, nggwa be 'di'rä nggwila nyi ele Ajipaniya. ²⁹ Nyi be lenge ndi ari minyi ila 'danggalu, nggwila gwonjaca Kirictu gwulleny.

³⁰ Nggwa je päcälü ngwänggäri gwani Deleny dege dani Yicu Kirictu, na gwani ämnäjidi gwudi Lig'i'rim ndi ari ar acajidi ndi undi ngwäy gwüpäng ndi otaci Ngwaalingalu gwani äny.

³¹ Nunnu aa'ti nggwä'di kuyanu gidi ngwüji ngwä'tüdi ngwükirjin Yäwüdiyä na ndi ari a ngweengga Üräjälim änni yiiru yüny. ³² 'Di manari Ngwaalu ngwuma ari yäy nyi ila 'danggalu, nyi ila ligor le lijyanu aar jalu gwüpäng ar o'radalu.

³³ Ara je gu Ngwaalu ngwanni ngwuru adatalu ji 'dar. Yiru gu.

16

Aganni

¹ Äny gwa je ola gwani diweengga dege diru gera dani Pibi gwanni gwati gendaji guy giyiuru ki'doonga gidi Kanggiriya.* ² Mätär 'danggalu

* **16:1** 16.1 Gündär gani Kanggiriya, giju gito gito kündär gani Küründüj. Yiuru 18.18

gwuru diweengga Gideleny ngaa ärrijji yi'ral yidi ngwikirijjin ngwudi Ngwaalu. Gendacar guy giyi'ral yere yanni ying je bupi ngwaalu ngwere 'danggalu, ndi ari gwugataja ngwüjü düwä ngwonyadu aar nyi gataji düwä 'to.

³ Agannar Bärjkilläng je Äkillä gwe lanni liru nyii le gimaad giyiiru ndi Yicu Kirictu.

⁴ Ngindenga linanu ndi mi'rini nono yigo'ro ye yegen gwani äny. Nyi 'ti be rüdi jücü gwuca je yäy 'tu, aar be ru 'dar lidi gi'doonga gidi ngwüji ngwuru Garany lica je yäy 'tu.

⁵ Agannar 'to gi'donga ganni gati o'rajidalu 'dunu 'dengen.

Agannar Apenetojing gwanni gwämniny gwanni gwuru gi'ra ndi ru dikirijjin didi Kirictu ngwaalu ngwani Ajiya.

⁶ Agannar Märiyamäng gwanni gwundu ngwäy ndi ara je äpiji yiiru gwerre.

⁷ Agannar Andrunikujing je Yuniya gwe, liru ngwüji ngwüny lanni liju nyii le korkon. Ngindenga lilinginna ngwoo'ranu ngwükäjär je. Liru ngwikirijjin ndi Kirictu gwerre gwerre 'dunggüny.

⁸ Agannar Ambliyatujing, gwanni gwämniny Gideleny.

⁹ Agannar Yurbanujing gwanni gwuru nyii le gimaad giyiiru ndi Kirictu, na Ijitagij gwanni gwämniny.

¹⁰ Agannar Apelejing gwanni gwuma inggidi ndi ari gwuma gwällini ndi Kirictu.

Ngaa aganni ngwu'duna ngwudi Arijtubulij.

¹¹ Agannar Yirüdiyüning gwuru diji düny.

Ngaa aganni ngwu'duna ngwudi Narkijuj lanni liru ngwikirijin Gideleny.

¹² Agannar Täräbinäng na Täräbujäng liru ngwaw ngwanni ngwundu ngwäy giyiuru Gideleny.

Agannar Birjijing gwanni gwämniny gwuru gwe'te mana ngwaanu gwundu ngwäy giyiuru yonyadu Gideleny gwerre.

¹³ Agannar Rubujing gwanni gwäbrä Deleny na nanni gwüngün gwanni gwuru nono nanning gwüny 'to.

¹⁴ Agannar Äjinikirtüjüng na Palegon na Armij na Batrubaj na Armaj ngaa aganni ngwengga ngwanni ngwati aar le o'rajidalu.

¹⁵ Agannar Payiligujing na Jüliyä, Neroj na gera giru gwenggen, Uliyimbaj na ngwüji 'dar ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwati aar le o'rajidalu.

¹⁶ Agannajidar giyinenanu agannajiding gwanni gwuju'ru.

Yi'doonga 'dar yidi Kirictu, yaganna je.

Ola gwudi mi'ra

¹⁷ Nggwa je päcälü lani ngwänggäri, ndi ari ngaa arngani ngwüjü ngwanni ngwati gwogaji ngwüjü aar ü'ri'tidänü, aar je millici kay ngwuja'ri ngwe ngwa'ti aar indä ngwuja'ri ngwe ngwanni gwenggacaar a je gwuma lenge. Ngwüji ngwanni ngwuru gu no, 'tüdär gu. ¹⁸ Ndi

ari lanni liru gu no, la'ti äpijä Delenya dege dani Kirictu yiuru aar je be apada ndi ami'ra ngwegen, ngwuja'ri ngwe ngwami ngwulemanu aar ngwe mami'ri ngwüjänü ngwuru ngwumulu aar je dudiyi ya'ranya. ¹⁹ Lonyadu li'dingina 'dengenaci gwe gwalu Delenya. Yiminy be gäbici

nyi jayanu gwani nga nga. Nyi be mīnī ndi aang bebera giyi'ral yanni yijaw ngaa jayi nono giyi'ral yanni yiki.

²⁰ Ngwaalu ngwudi adatalu, ngwo gito ngwa mireny dijego'ro gi'ranu giyoranu yalu.

Ara je gu yīmī'rū ji yidi Deleny dege dani Yicu.

²¹ Diweengga dani Timijawuj, gwuru gimaad gūny giyiiru gwaganna je. Ara je Lukuyuj, Yajun, na Jujipatar liru ngwūjī ngwūny aganna 'to.

²² Äny gwani Tirtiyūj gwanni gwüllijä Bulijing ngwuja'ri ngwee ngwükäcärä je, nggwaganna je ngwūriny ngwe ngwudi Deleny.

²³ Gayuj, gwanni gwuge'ta nje ngwuge'te gi'dongalu 'dar gidi Ngwaalu giyīrnū yijaw ngwu'dun ngwūngūn, gwaganna je.

Arictuj gwanni gwati määtä gola gidi ngwūjī ngwudi gūndär nginde na diweengga dege dani Kwartuj laganna je.†

Mi'ra näji gwe

²⁵ Gwenene, a Ngwaalu näjini
ngwanni gwuru yiima ndi ara je ge'te ngaa
mätinälü
ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwurnidi nyi
ngwe

ngwani Yicu Kirictu
gwani 'täjälü gwudi yujimid
yanni yändälü ngwüdlä ngwolanu luubu.

²⁶ A be gwenene, yima je be Ngwaalu ngwudi
gwur'taling 'täjälü
ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwullu je ngwūjir

† **16:23** 16.23 Yitab yoko yati ari, Ara je gu yīmī'rū ji 'dar yidi Deleny dani Yicu Kirictu. Yiru gu!

na gege'te gwe gwudi Ngwaalu gwanni
gwuma linginni.

Nunnu a ngwüjī 'dar giyen
aar gu ännī aar 'dengenaci.

²⁷ A Ngwaalu ngwanni ngwubebere jücü
näjinī gwur'tal Yicu Kirictu gwe! Yiru gu.

Laro Bible (Bible)
Laro NT

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Laro)

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

This text box needs to have content for PT9 to upload is to the DBL.
All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

80c639f7-4569-5ffa-a77d-5df4c223631f